CRPD

RAPPORT ANNWALI **2016**

WWW.CRPD.ORG.MT

L-Impenn

Il-Kummissjoni għad-Drittijiet ta' Persuni b'Diżabilità hija impenjata li tara li s-soċjetà Maltija hija inklussiva, b'mod li l-persuni b'diżabilità jistgħu, permezz ta' opportunitajiet indaqs fl-aspetti kollha tal-ħajja, jilħqu l-potenzjal sħiħ tagħhom bħala persuni li jgawdu minn kwalità għolja tal-ħajja. Sabiex twettaq dan l-impenn, is-CRPD taħdem sabiex is-soċjetà telimina kull forma ta' diskriminazzjoni diretta jew indiretta kontra persuni b'diżabilità jew il-familji tagħhom filwaqt li tipprovdi l-għajnuna u s-sapport meħtieġ.

Pubblikazzjoni:
Kummissjoni għad-Drittijiet ta' Persuni b'Diżabilità (CRPD)
Bugeia Institute
Triq Braille
Santa Venera SVR 1619

Tel: 2278 8555
SMS biss: 7978 8555
Imejl: helpdesk@crpd.org.mt
www.crpd.org.mt

Dan ir-rapport jista' jinkiseb mill-websajt tas-CRPD
u fuq awdjo bil-Malti mill-uffiċċji tas-CRPD.
Sommarju faċli-biex-taqra jista' jinkiseb ukoll mill-websajt tas-CRPD.

Werrej

01. Kummissjoni għad-Drittijiet ta' Persuni b'Diżabilità ____ 5

02. Att dwar Opportunitajiet Indaqs ____ 11

03. Konvenzjoni tan-Nazzjonijiet Uniti dwar id-Drittijiet ta' Persuni b'Diżabilità ____ 13

04. Żvilupp ta' 'Policies' ____ 15

05. Strateġija għall-Politika Nazzjonali dwar id-Drittijiet ta' Persuni b'Diżabilità ____ 23

06. Laqgħat ma' Organizzazzjonijiet li jaħdmu fil-Qasam tal-Persuni b'Diżabilità ____ 24

07. Laqgħat u Attivitajiet ma' Entitajiet Oħra ____ 25

08. Proġetti tas-CRPD li Ntemmu u Oħrajn li Għadhom Għaddejjin ____ 29

09. Proġetti Ġestiti minn Entitajiet Oħra ____ 31

10. 'Re-branding' tas-CRPD ____ 33

11. Teknoloġija Assistiva ____ 34

12. Kunsilli Lokali ____ 35

13. Bordijiet tas-CRPD ____ 37

14. Ġimgħa tal-Persuni b'Diżabilità ____ 41

15. Programm ta' Taħriġ dwar Oqsma tad-Diżabilità ____ 43

16. Ċentru ta' Riżorsi Wenzu Dalli ____ 45

17. Ċentru għall-Ħajja Indipendenti Sonia Tanti ____ 47

18. Karta tal-Identità Speċjali ____ 49

19. Servizz Għajnuna Speċjali u Skema ta' Ħlas Lura tal-VAT ____ 51

20. Blue Badge ____ 53

21. Benefiċċji fuq Vetturi ____ 55

Appendiċi ____ 57

01
KAPITLU

Kummissjoni għad-Drittijiet ta' Persuni b'Diżabilità

1.1 IT-TWAQQIF TAS-CRPD

Il-Kummissjoni għad-Drittijiet ta' Persuni b'Diżabilità (CRPD) twaqqfet l-ewwel darba fit-3 ta' Novembru 1987, bħala l-Kummissjoni Nazzjonali Persuni b'Diżabilità (KNPD) meta l-Ministru għall-Politika Soċjali ta' dak iż-żmien, l-Onor. Dr Louis Galea, ħareġ dikjarazzjoni parlamentari fejn ħabbar il-ħatra tal-ewwel membri tas-CRPD.

Fl-10 ta' Frar 2000, is-CRPD ġiet imwaqqfa statutorjament permezz tal-Att Nru 1 għas-sena 2000, l-Att dwar Opportunitajiet Indaqs (Persuni b'Diżabilità). Skont Artiklu 22 ta' dan l-istess Att:

Il-Kummissjoni, filwaqt li tagħti attenzjoni speċjali għall-bżonnijiet differenti ta' tfal, nisa u rġiel b'diżabilità, għandha:

(a) tidentifika, tistabbilixxi u taġġorna kull prinċipju ta' eżekuzzjoni nazzjonali li sew direttament sew indirettament ikollu x'jaqsam ma' affarijiet ta' diżabilità;

(b) tidentifika l-ħtiġijiet ta' persuni b'diżabilità, tal-familji tagħhom u ta' korpi volontarji li jkunu jaħdmu fil-qasam tad-diżabilità u tieħu dawk il-passi kollha meħtieġa jew tipproponi miżuri xierqa sabiex kemm jista' jkun tipprovdi għal dawk il-ħtiġijiet;

(ċ) tiżgura li kull programm tal-Gvern li jkun jolqot l-affarijiet u l-interessi ta' persuni b'diżabilità, tal-familji tagħhom u ta' korpi volontarji li jkunu jaħdmu fil-qasam tad-diżabilità, jitwettaq skont il-prinċipji ta' eżekuzzjoni nazzjonali dwar affarijiet li jkollhom x'jaqsmu mad-diżabilità;

(d) tiżgura li jkun hemm il-koordinazzjoni meħtieġa bejn id-dipartimenti u aġenziji kollha tal-Gvern fit-twettiq ta' miżuri, servizzi jew inizjattivi li jiġu proposti mill-Gvern jew mill-Kummissjoni minn żmien għal żmien;

(e) iżżomm kuntatt dirett u kontinwu ma' korpi lokali u barranin li jaħdmu fil-qasam tad-diżabilità, u ma' gruppi, aġenziji jew individwi oħra skont il-ħtieġa;

(f) tissorvelja l-għoti ta' servizzi offruti mill-Gvern jew l-aġenziji tiegħu jew minn kull persuna jew grupp ta' persuni oħra, meta l-klijenti ta' dawk is-servizzi jkunu persuni b'diżabilità;

(ġ) taħdem biex titneħħa kull diskriminazzjoni kontra persuni b'diżabilità;

(g) twettaq investigazzjonijiet ġenerali bil-għan li tistabbilixxi jekk id-dispożizzjonijiet ta' dan l-Att ikunux qegħdin jitħarsu;

(għ) tinvestiga dawk l-ilmenti li jistgħu jsirulha dwar xi nuqqas ta' tħaris ta' dispożizzjoni ta' dan l-Att f'xi każ individwali u, meta dan ikun jista' jsir, tikkonċilja għar-rigward ta' dawk l-ilmenti;

(h) tidħol fil-mertu ta' kwistjonijiet, u tiddeċiedi dwarhom, meta dawn jiġu lilha riferuti mill-Ministru;

(ħ) tipprovdi għajnuna, skont iċ-ċirkostanzi, lil persuni b'diżabilità fil-ksib ta' jeddijiethom bis-saħħa ta' dan l-Att;

(i) tibqa' tissorvelja t-tħaddim ta' dan l-Att u, meta l-Kummissjoni jkun hekk jidhrilha jew hekk tinħtieġ li tagħmel mill-Ministru, tabbozza u tissottometti lill-Ministru proposti għal emendi fl-Att;

(ie) teżamina liġijiet, u (meta l-Ministru hekk jitlobha li tagħmel) tipproponi liġijiet, bil-għan li taċċerta jekk il-liġijiet attwali jew proposti jkunux jew jistgħux ikunu inkonsistenti mal-għanijiet ta' dan l-Att jew imorru kontrihom, u jwasslu rapport lill-Ministru dwar ir-riżultati ta' kull analiżi simili;

(j) tipprovdi dawk is-servizzi kollha li jistgħu jinħtieġu jew jintalbu mill-Kummissjoni sabiex din tkun tista' tilħaq l-għanijiet tagħha;

(k) tiġbor, tanalizza u tippubblika statistika dwar il-qasam tal-persuni b'diżabilità li, fost ħwejjeġ oħra, tkun turi l-livell nazzjonali milħuq fil-politika dwar l-inklużjoni;

(l) is-setgħa li tieħu kull azzjoni adatta, li tkun tinkludi miżuri amministrattivi proporzjonati u azzjoni ġudizzjarja, sabiex telimina d-diskriminazzjoni fuq il-bażi ta' diżabilità kif imfissra f'dan l-Att;

(m) tqajjem kuxjenza u trawwem ir-rispett lejn id-drittijiet u d-dinjità ta' persuni b'diżabilità, tegħleb sterjotipi, preġudizzji u prattiċi dannużi fir-rigward ta' persuni b'diżabilità, li jkunu jinkludu dawk bażati fuq il-ġeneru u l-età tal-persuna, f'kull qasam tal-ħajja;

(n) tqajjem kuxjenza dwar il-kapaċitajiet u l-kontribuzzjonijiet li jagħmlu persuni b'diżabilità;

(o) tipprovdi l-mekkaniżmu indipendenti sabiex tippromwovi, tipproteġi u tissorvelja l-implimentazzjoni tal-Konvenzjoni tal-Ġnus Magħquda dwar id-Drittijiet ta' Persuni b'Diżabilità u ta' kull Protokoll Opzjonali relattiv kif irratifikat minn Malta; u

(p) sabiex jissorvelja Ordnijiet ta' Kustodja.

1.2 IL-PERJODU KOPERT MINN DAN IR-RAPPORT

Dan ir-rapport ikopri s-sena kalendarja 2016, kif mitlub minn Artiklu 30 tal-Att dwar Opportunitajiet Indaqs (Persuni b'Diżabilità). Dan ir-rapport ma jinkludix il-ħidma li saret mis-CRPD biex tħares l-Att dwar Opportunitajiet Indaqs. Rapport f'dan ir-rigward jiġi ppubblikat separatament. Minħabba li l-Att daħal fis-seħħ f'Ottubru 2000, ir-rapport annwali bil-ħidma li tikkonċerna l-Att dwar Opportunitajiet Indaqs ikopri l-perjodu Ottubru 2015-Settembru 2016. Kopja ta' dan ir-rapport tista' tinkiseb mill-uffiċċji tas-CRPD jew mill-webajt tas-CRPD www.crpd.org.mt

1.3 L-ISTRUTTURA TAS-CRPD

Il-membri tal-Kunsill tas-CRPD jiġu maħtura mill-Ministeru għall-Familja u Solidarjetà Soċjali (MFSS) wara konsultazzjoni mal-NGOs f'dan il-qasam, għall-perjodu ta' sentejn. Il-bord il-ġdid tas-CRPD kellu l-ewwel laqgħa f'Marzu 2016 u ltaqa' erba' darbiet sakemm ġie xolt f'Awwissu 2016, wara li għaddew l-emendi tal-Att dwar Opportunitajiet Indaqs. Il-bord kien kompost kif jidher f'Tabella 1.1. Wara li għaddew dawn l-emendi, iċ-Ċerpersin tas-CRPD kien promoss għall-pożizzjoni ta' Kummissarju bir-responsabilità li jirregola s-settur tal-persuni b'diżabilità, u jimmoniterja l-implimentazzjoni tan-Nazzjonijiet Uniti dwar id-Drittijiet ta' Persuni b'Diżabilità (UNCRPD).

1.4 LAQGĦAT TAL-BORD TAS-CRPD

Matul il-laqgħat tal-bord tas-CRPD fl-2016 ġew diskussi dawn it-temi:

- Rapporti li rċeviet is-CRPD dwar it-tiżjin tal-festi li kienu qed ixekklu l-aċċessibilità tal-bankini
- Il-każ quddiem il-Qorti kontra l-Malta Football Association minħabba aċċessibilità fil-Grawnd Nazzjonali
- Rispons dwar l-Att tal-Blue Badge
- Emendi fil-proċeduri tal-MEPA għall-ivvettjar tal-aċċessibilità
- Tiftix ta' uffiċċji ġodda għas-CRPD
- V18 – Rappreżentazzjoni fuq il-bord
- Sejħa għal Periti biex jaħdmu mas-CRPD
- Proġett tal-EU Disability Card
- Direttivi tal-Malta Union of Teachers (MUT) u l-effetti tagħhom fuq studenti b'diżabilità
- Kwistjonijiet ta' protezzjoni tad-dejta relatati ma' MEA / Jobs+ 2% Quote
- Tnedija ta' konsultazzjoni dwar Jobs+
- Rispons dwar Transport Policy 2050
- Reserved Parking Review Panel
- V18 Inclusion and Regeneration Policies

1.5 IL-FORUM TA' ORGANIZZAZZJONIJIET LI JAĦDMU FIS-SETTUR TAD-DIŻABILITÀ U L-FORUM TA' ORGANIZZAZZJONIJIET TA' PERSUNI B'DIŻABILITÀ

Dawn iż-żewġ Fora twaqqfu wara li s-CRPD assumiet ir-rwol

ta' Mekkaniżmu Indipendenti tal-Konvenzjoni tan-Nazzjonijiet Uniti dwar id-Drittijiet ta' Persuni b'Diżabilità, partikolarment l-Artiklu li jitlob li l-Mekkaniżmu Indipendenti jinvolvi persuni b'diżabilità u l-organizzazzjonijiet rispettivi tagħhom fl-operazzjoni tal-promozzjoni, protezzjoni u moniteraġġ tal-implimentazzjoni tal-Konvenzjoni. Il-Fora huma komposti minn rappreżentanti ta' organizzazzjonijiet li jirrappreżentaw gruppi differenti ta' persuni b'diżabilità flimkien mal-ġenituri ta' tfal b'diżabilità u ta' adulti minn diżabilitajiet severi u multipli. Il-Fora ltaqgħu erba' darbiet matul is-sena biex jiddiskutu temi li ħassew li huma importanti, inkluż oqsma bħax-xogħol, akkomodazzjoni u aċċessibilità.

TABELLA 1.1 L-istruttura tas-CRPD minn Marzu 2016

Mr Oliver Scicluna	**Ċerpersin**
Ms Annabelle Xerri	**Deputat Ċerpersin**
Ms Marcette Cassar	**Ministeru tas-Saħħa**
Dr Paul Debattista	**Ministeru tal-Finanzi**
Dr Frank Galea	**Ministeru għal Għawdex**
Ing. Anthony Camilleri	**Ministeru għal Affarijiet tal-Unjoni Ewropea**
Ms Joanne Ghirxi	**Ministeru tal-Edukazzjoni u x-Xogħol**
Dr Anne-Marie Callus	**Università ta' Malta**
Fr Martin Micallef	**Arċidjoċesi ta' Malta**
Mr Michael Cohen	**Ministeru tal-Ġustizzja, Kultura u Gvern Lokali**
Fr Michael Galea	**NGO (Dar Arka)**
Ms Anna Calleja	**NGO (Special Olympics)**
Ms Diana Sladden	**Oħt Persuna b'Diżabilità**
Ms Melanie Magri	**Oħt Persuna b'Diżabilità**
Mr Anthony Zammit Cutajar	**Ġenitur ta' Persuna b'Diżabilità**
Mr Pio Fenech	**Federazzjoni Nazzjonali tal-Persuni b'Diżabilità**
Ms Marthese Mugliette	**Federazzjoni Nazzjonali tal-Persuni b'Diżabilità**
Mr Sergio Galea	**Persuna b'Diżabilità**
Ms Rhoda Garland	**Segretarja**

1.6 ŻJARAT UFFIĊJALI

F'Ġunju, il-Kummissarju u d-Direttur Eżekuttiv kellhom laqgħa fil-bini tal-Parlament mad-Direttur tal-EU Fundamental Rights Agency, Mr Michael O'Flaherty. Din il-laqgħa kienet dwar it-titjib li kellha Malta fil-leġiżlazzjoni u 'policies' dwar gruppi ta' minoranza bħal persuni b'diżabilità kif ukoll l-ostakli li għad hemm.

Matul l-istess ġurnata l-Kummissarju u d-Direttur Eżekuttiv attendew għal seduta parlamentari organizzat mill-Ispeaker tal-Kamra tar-Rappreżentanti u mill-EU Fundamental Rights Agency.

F'Ottubru, id-Direttur Eżekuttiv attendiet u indirizzat il-Forum Opportunitajiet Indaqs ospitat mill-Partit Nazzjonalista, li jikkonċerna diżabilità u drittijiet.

F'Novembru, rappreżentanti tal-Equinet żaru l-uffiċċji tas-CRPD u kellhom laqgħa mal-Kummissarju, Direttur Eżekuttiv, Ms Lorraine Pleven u Mr Michael Debattista. Matul il-laqgħa l-Kummissarju għarraf lir-rappreżentanti tal-Equinet dwar il-passi 'l quddiem li Malta għamlet fil-leġiżlazzjoni u l-qasam tad-diżabilità.

F'Novembru wkoll, Dr Peter Mozet żar l-uffiċċji tas-CRPD waqt żjara presidenzjali tal-UE, u ltaqa' mad-Direttur Eżekuttiv biex jiddiskuti leġiżlazzjoni u 'policies' fil-qasam tad-diżabilità.

1.7 SEGRETARJAT TAS-CRPD

Is-Segretarjat tas-CRPD huwa bbażat f'Bugeia Institute f'Santa Venera. Bħalissa s-Segretarjat jimpjega 30 membru tal-istaff – 25 fuq bażi 'full-time' u 5 fuq bażi 'part-time' jew 'reduced hours'. Erbatax (14) minn dawn huma persuni b'diżabilità. Din is-sena kien hemm l-ingaġġ ta' Mr Paul Pulis u Mr Clayton Block (Draughtspersons), Ms Mary Rose Attard (Assistant Services Officer fl-uffiċċju ta' Għawdex), Mr Michael Debattista (Assistant Manager), Ms Audrey Sciberras (Assistant Services Officer) u Ms Ruth Brignone (Services Officer).

Sabiex tkun tista' tipprovdi s-servizzi bl-aħjar mod possibbli, is-CRPD ingaġġat is-servizzi ta' professjonisti differenti fosthom legali, mediċi, paramediċi, finanzjarji, arkitettoniċi u fil-lingwa tas-Sinjali Maltija.

Is-CRPD tinkoraġġixxi lill-membri tal-istaff fl-iżvilupp professjonali u uman tagħhom b'modi differenti. Dawn jinkludu:

- L-organizzazzjoni ta' Staff Development Day għall-impjegati tas-Segretarjat, li din is-sena trattat l-aċċessibilità ta' postijiet ta' interess storiku f'Għawdex. Mr Matthew Giordmaina, impjegat fis-CRPD li għandu nuqqas ta' dawl u kwalifikat bħala gwida, ħa ħsieb din l-attività.
- L-impjegati fi ħdan it-Taqsima tal-Att Dwar Opportunitajiet Indaqs (EOCU) ingħataw taħriġ dwar

ħiliet fin-negozjar meta jipprovdu medjazzjoni fir-rwoli tagħhom.
- L-impjegati kollha tas-CRPD kienu involuti f'taħriġ dwar l-Ugwaljanza bejn is-Sessi u l-Marka tal-Ugwaljanza.
- Korsijiet oħra kienu pprovduti sabiex jassistu l-membri tal-istaff fid-dmirijiet tagħhom. Dawn jinkludu l-għarfien dwar il-protezzjoni tad-dejta, epilessija, organizzazzjoni ta' laqgħat u kitba ta' minuti, tenders dipartimentali, regolamenti dwar 'Public Procurement' u applikazzjonijiet fuq l-internet għal proposta ta' proġetti.

1.8 IR-RAPPORT ANNWALI TA' ĦIDMA 2015

Ir-Rapport Annwali ta' Ħidma għall-2015 ġie ppreżentat waqt laqgħa li saret fl-4 ta' Lulju 2016 bejn il-Kummissarju, Mr Oliver Scicluna u l-membri tal-istaff. Dan sar bħala turija ta' apprezzament għax-xogħol li twettaq mill-impjegati kollha tas-CRPD. L-Onor. Dr Justyne Caruana, Segretarju Parlamentari għad-Drittijiet ta' Persuni b'Diżabilità u Anzjanità Attiva kienet mistiedna għal din il-laqgħa fejn għamlet diskors tal-okkażjoni. Dan ir-rapport jista' jinkiseb mill-uffiċċji tas-CRPD jew mill-websajt tas-CRPD www.crpd.org.mt f'formati aċċessibbli differenti.

1.9 FTEHIM KOLLETTIV TAL-KNPD (CRPD)

Fil-bidu ta' April il-meniġment tas-CRPD iltaqa' mal-UĦM u l-PACBU f'okkażjonijiet differenti sabiex jinnegozja it-tiġdid tal-Ftehim Kollettiv tal-KNPD (CRPD). F'Ottubru saret laqgħa bejn l-Unjin u l-impjegati tas-CRPD.

02
KAPITLU

Att Dwar Opportunitajiet Indaqs

2.1 INVESTIGAZZJONI TA' LMENTI SKONT L-ATT DWAR OPPORTUNITAJIET INDAQS

Is-CRPD hija responsabbli li tiżgura li l-Att Dwar Opportunitajiet Indaqs jiġi osservat b'mod raġonevoli. Għal din ir-raġuni s-CRPD tirċievi lmenti minn persuni b'diżabilità u mill-familjari tagħhom meta jħossu li qed jiġu diskriminati minħabba d-diżabilità tagħhom. Is-CRPD tinvestiga dawn l-ilmenti, tagħmel tentattivi biex tirrimedja s-sitwazzjoni sabiex tinstab soluzzjoni fl-iqsar żmien possibbli, u meta dan ma jkunx possibbli, l-ilmenti jiġu ppreżentati fiċ-Ċentru tal-Arbitraġġ jew fil-Qorti. Matul din is-sena s-CRPD ippreżentat disa' protesti ġudizzjarji.

Kif imsemmi f'Taqsima 1.2, ir-Rapport Annwali ta' din il-ħidma jiġi ppreżentat separatament. Dan ifisser li dan ir-Rapport ma jagħtix rendikont tax-xogħol tas-CRPD b'rabta mal-Att. Dan japplika wkoll għall-Bord Dwar X'Inhu Raġonevoli (Test of Reasonableness Board) minħabba li rapport dwaru jiġi ppreżentat fir-Rapport Annwali tal-Att Dwar Opportunitajiet Indaqs.

Bħala parti mill-infurzar tagħha tal-Att, il-Planning Authority (PA) hija obbligata li tikkonsulta mas-CRPD dwar applikazzjonijiet għal bini ta' żvilupp li jkun miftuħ għal pubbliku u ta' użu maġġuri. Din il-konsultazzjoni tikkonsisti f'żewġ eżerċizzji:

(a) Il-PA tgħaddi l-pjanti lis-CRPD sabiex l-esperti tekniċi tagħha jeżaminaw u jiddeterminaw jekk dawn humiex skont il-Linji Gwida maħruġin mis-CRPD. Dawn il-Linji Gwida huma pubblikati fl-*Access for All Design Guidelines* 2011, li issa huma standards.

(b) Il-PA titlob li żviluppatur jikseb ċertifikat mis-CRPD wara spezzjoni fuq il-post li tikkonferma li bini lest huwa konformi ma' dawn il-Guidelines, qabel ma l-PA tkun tista' toħroġ Compliance Certificate. B'dan il-mod

l-iżviluppatur ikun jista' japplika għas-servizzi tal-ilma u d-dawl. Il-ħidma tas-CRPD fl-ivvettjar ta' pjanti ta' applikazzjonijiet ta' żvilupp tal-PA matul is-sena tidher hawn taħt:

TABELLA 2.1

	Nru
Applikazzjonijiet	1,559
Rakkomandati	387
Mhux rakkomandati	1,172

Matul l-2016, is-CRPD kompliet bis-servizz ta' konsultazzjoni offrut minn uffiċjal tas-CRPD fl-uffiċċji tal-PA kull Tnejn u Erbgħa filgħodu. Dan sabiex jiġu pprovduti pariri dwar aċċess fiżiku lil dawk li qegħdin fil-proċess li jissottomettu applikazzjonijiet ta' żvilupp.

Matul is-sena s-CRPD kienet ukoll mitluba tivvettja bini lest, sabiex il-PA tkun tista' tipproċedi bil-ħruġ tal-Compliance Certificate. Statistika relatata ma' din il-ħidma tas-CRPD hija ppreżentata hawn taħt:

TABELLA 2.2

	Nru
Bini spezzjonat	80
Bini konfermat bħala aċċessibbli	60
Bini konfermat bħala mhux aċċessibbli	20

TABELLA 2.3

	Nru
Applikazzjonijiet	290
Rakkomandati	160
Mhux rakkomandati	130

Din is-sena s-CRPD kompliet taħdem fuq l-ivvettjar ta' pjanti ta' żvilupp li jkunu se jiġu ppreżentati lid-Development Control Committee (DCC) tal-PA. Ix-xogħol imwettaq f'dan ir-rigward jidher f'Tabella 2.3.

F'każijiet fejn jirriżulta li hemm diffikultajiet biex bini jsir aċċessibbli, jiġi applikat it-test dwar x'inhu raġonevoli. Dawn il-każijiet jiġu riferuti lill-Bord dwar x'inhu Raġonevoli (Test of Reasonableness Board), li jeżamina jekk in-nuqqas ta' aċċessibilità fil-bini hix raġonevoli jew le. Kif diġà spjegat f'2.1, figuri statistiċi dwar il-ħidma tal-bord jistgħu jinkisbu mir-Rapport Annwali tal-Att dwar Opportunitajiet Indaqs maħruġ mis-CRPD.

03
KAPITLU

Konvenzjoni tan-Nazzjonijiet Uniti dwar id-Drittijiet ta' Persuni b'Diżabilità

3.1

Wara li Malta rratifikat il-Konvenzjoni tan-Nazzjonijiet Uniti dwar id-Drittijiet ta' Persuni b'Diżabilità, is-CRPD assumiet ir-rwol ġdid ta' mekkaniżmu indipendenti li jipproteġi, jippromwovi u jimplimenta din il-Konvenzjoni.

Sabiex tagħmel dan bl-aħjar mod possibbli, is-CRPD tiżgura li tibqa' aġġornata bl-aħħar żviluppi fil-qasam tad-diżabilità fil-kuntest lokali u internazzjonali. Dan isir permezz ta' laqgħat ma' rappreżentanti ta' organizzazzjonijiet ta' persuni b'diżabilità, organizzazzjonijiet immexxija minn ġenituri kif ukoll NGOs oħrajn fil-qasam tad-diżabiità sabiex tiġbor rispons mingħandhom matul is-sena.

Fuq livell internazzjonali, is-CRPD iżżomm kuntatt fil-qrib mal-European Disability Forum, Equinet, id-Disability Rights Committee fi ħdan l-Equality and Human Rights Commission fir-Renju Unit, Disability Wales u Inclusion Europe.

3.2

Is-CRPD tikkontribwixxi wkoll fix-xogħol kontra d-diskriminazzjoni fuq livell internazzjonali, inkluż fil-kuntest Ewropew.

3.3

Is-CRPD ipparteċipat f'ħafna konferenzi internazzjonali organizzati mill-Unjoni Ewropea u l-Equinet, li huwa netwerk ta' entitajiet awtonomi Ewropej li jaħdmu fil-qasam tad-drittijiet. Dawn il-konferenzi kienu jinvolvu diskussjoni dwar il-Liġi

Ewopea tad-Diżabilità, it-tisħiħ ta' trattament indaqs fil-leġiżlazzjoni tal-Unjoni Ewropea, u akkomodazzjoni raġonevoli f'dak li għandu x'jaqsam mal-aċċessibilità. Minn żmien għal żmien is-CRPD tirċievi numru ta' kwestjonarji sabiex jimtlew għal raġunijiet ta' riċerka.

Matul l-2016, is-CRPD kienet mitluba tikkontribwixxi permezz ta' kwestjonarji relatati ma' dawn is-suġġetti:

- Reviżjoni ta' nofs it-terminu tal-European Disability Strategy 2010-2020;
- Talbiet mill-Kunsill tal-Ewropa għal rapport tal-Progress dwar ix-xogħol, taħriġ u opportunitajiet indaqs f'Malta;
- Rapport tal-OHCHR dwar Artiklu 5 tal-UNCRPD (Ugwaljanza u Nuqqas ta' Diskriminazzjoni);
- Rispons dwar faċilitajiet ta' Child Day Care Centre;
- Stħarriġ ieħor tal-Equinet.

3.4

Matul l-2016 is-CRPD kompliet taħdem mal-Vodafone Foundation, FITA u l-Kunsilli Lokali biex tinħoloq applikazzjoni ġdida fuq il-mowbajl li tipprovdi stampa ċara ta' postijiet aċċessibbli madwar Malta u Għawdex, inkluż mappi.

3.5

Is-CRPD kienet involuta f'laqgħat mal-EPALE, pjattaforma Ewropea għal edukazzjoni ta' tagħlim għall-adulti, biex tiddiskuti t-tagħlim tul il-ħajja. Dawn il-laqgħat saru fl-Imsida, Floriana u l-Belt Valletta.

3.6

Il-Kummissarju u d-Direttur Eżekuttiv iltaqgħu mal-Awtorità tax-Xandir biex jiddiskutu r-rappreżentazzjoni ta' persuni b'diżabilità fuq it-televixin u l-użu ħażin ta' terminoloġija u sterjotipi.

3.7

Il-Kummissarju tas-CRPD iltaqa' mal-Malta Enterprise biex jiddiskutu x-xogħol li tagħmel u modi kif iż-żewġ naħat jistgħu jaħdmu flimkien.

3.8

Id-Direttur Eżekuttiv iltaqgħet maċ-Ċermen ta' Jobs+ f'diversi okkażjonijiet biex jiġi żgurat li d-dejta użata biex tipprovdi informazzjoni dwar il-kwota ta' 2% għax-xogħol ta' persuni b'diżabilità kienet preċiża.

3.9

Il-Kummissarju ltaqa' ma' Mr George Vella (Assoċjazzjoni tal-Persuni Neqsin mis-Smigħ) dwar il-proviżjoni ta' Servizzi ta' Emerġenza għal persuni neqsin mis-smigħ, u bħalissa qed jaħdem mal-Pulizija biex ittejjeb is-servizz li qed jingħata.

04
KAPITLU

Żvilupp ta’ ‘Policies’

Is-CRPD għandha r-rwol li tiżviluppa u tikkoordina x-xogħol imwettaq fuq ’policies’ fil-qasam tad-diżabilità. Dan jintlaħaq billi jiġi żgurat li programmi, miżuri, servizzi u inizjattivi tal-Gvern u l-aġenziji tiegħu jindirizzaw il-qasam tal-persuni b’diżabilità filwaqt li jieħdu inkunsiderazzjoni d-drittijiet u l-bżonnijiet tagħhom. Is-CRPD taħdem ukoll biex tiżgura koordinazzjoni bejn dawn l-entitajiet f’dan ir-rigward.

4.1 TURIŻMU

Is-CRPD ħadmet matul is-sena mal-Ministeru tat-Turiżmu u l-Malta Tourism Authority (MTA) fuq ‘policies’. F’Jannar, inħolqot il-Hotels Accessible Checklist li tipprovdi lil-lukandi bl-opportunità li jiġu rikonoxxuti bħala postijiet aċċessibbli. Fi Frar saru laqgħat biex jiġi diskuss il-fuljett Tourism for All. Matul is-sena twettaq xogħol fuq ‘policy’ dwar Turiżmu Inklussiv.

Is-CRPD ħadmet flimkien mal-ITS biex tipprovdi lill-istudenti għall-gwida tat-turs, l-opportunità li jipprovdu turs li jkunu aċċessibbli lil grupp ta’ persuni b’nuqqasijiet differenti.

Is-CRPD ħadmet ukoll mal-ITS biex tintroduċi modulu fil-korsijiet tagħha dwar aċċessibilità għal kulħadd. Saru aktar laqgħat mal-Ministeru għat-Turiżmu u l-ITS dwar il-kwistjoni tal-aċċessibilità.

F’Marzu s-CRPD ikkollaborat fil-konferenza dwar Aċċessibilità għal Kulħadd organizzata mill-Ministeru għat-Turiżmu b’kollaborazzjoni mas-Segretarju Parlamentari għad-Drittijiet ta’ Persuni b’Diżabilità.

F’April saru laqgħat mal-Ministeru għat-Turiżmu u l-Malta Tourism Authority (MTA) biex jiġi rivedut l-istatus ta’ bajjiet aċċessibbli. F’Ġunju komplew id-diskussjonijiet permezz ta’ laqgħat bejn is-Segretarjat Parlamentari għad-Drittijiet ta’

Persuni b'Diżabilità u Anzjanità Attiva (PSDAA), CRPD u l-MTA fejn reġgħu ddiskutew l-aċċessibilità tal-bajjiet.

F'Ġunju saret laqgħa bejn l-ITS u s-CRPD biex jiġi diskuss il-korsijiet għall-Gwida tat-Turs. Din il-laqgħa kienet segwita b'laqgħa oħra f'Ottubru.

F'Ġunju l-Kummissarju kellu laqgħa ma' Mr Karlston Xuereb, Uffiċjal Kap Eżekuttiv ta' Valletta 2018 biex jiddiskutu kif attivitajiet organizzati minn, jew flimkien mal-Fondazzjoni Valletta 18, ikunu iżjed inklussivi. Matul il-laqgħa sar qbil li s-CRPD tiddraftja 'policy' ta' inklużjoni għal Valletta 2018. Il-Kummissjoni ħolqot grupp ta' ħidma li jinkludi lill-Kummissarju, Direttur Eżekuttiv, kif ukoll impjegati tas-CRPD fl-EOCU u fl-Access Team biex jaħdmu fuq din il-'policy'. Din il-'policy' kienet preżentata lill-awtoritajiet f'laqgħa li saret f'Lulju. Il-Kummissarju attenda wkoll għal laqgħat tal-Bord V18.

F'Lulju l-Kummissarju flimkien ma' Mr Matthew Giordmaina, uffiċjal tas-CRPD u gwida tat-turs kif ukoll uffiċjali tal-PSDAA ltaqgħu ma' rappreżentanti ta' Heritage Malta fil-Mużew Arkeoloġiku fi Triq ir-Repubblika l-Belt biex jagħtu pariri dwar aċċessibilità madwar il-mużew.

F'Settembru l-Kummissarju ġie mistieden mill-Ministeru għat-Turiżmu u l-PSDAA biex jattendi għal World Tourism Day fil-Lukanda Hilton fejn it-tema kienet Turiżmu u Aċċessibilità. Mr Scicluna għamel indirizz lill-istampa.

Matul is-sena saru laqgħat bejn l-ITS u s-CRPD biex jiġi diskuss Memorandum of Understanding. F'Diċembru, il-Ministru għat-Turiżmu l-Onor. Dr Edward Zammit Lewis u s-Segretarju Parlamentari għad-Drittijiet ta' Persuni b'Diżabilità u Anzjanità Attiva l-Onor. Dr Justyne Caruana attendew għall-iffirmar ta' dan il-ftehim bejn id-Direttur tal-ITS Mr Pierre Fenech u l-Kummissarju tas-CRPD.

4.2 ABBOZZ TAL-BLUE BADGE

Is-CRPD iltaqgħet mal-PSDAA u l-Pulizija biex taħdem fuq il-kitba tal-Abbozz tal-Blue Badge. Kien hemm ukoll laqgħat mad-Direttur u l-Uffiċjal Kap Eżekuttiv tal-LESA diversi drabi matul is-sena.

F'Marzu l-Kummissarju ppreżenta abbozz tal-Concession for the Reserved Parking of Persons with Disability Act (Blue Badge Act) lill-membri tal-Kabinett.

F'Mejju saret laqgħa mas-Segretarju Parlamentari għall-Gvern Lokali l-Onor. Dr Stefan Buontempo dwar l-infurzar kontra l-abbuż tal-Blue Badge u r-reserved parking.

F'Ottubru saret laqgħa ma' Transport Malta u l-Pulizija dwar l-infurzar tal-Att dwar il-Blue Badge.

4.3 RESERVED PARKING GĦAD-DETENTURI TAL-BLUE BADGE

Is-CRPD iltaqgħet mal-PSDAA u Transport Malta biex taħdem fuq abbozz ta' 'policy' ġdida tar-reserved parking għad-detenduri tal-Blue Badge. Sussegwentement, il-Kummissarju ltaqa' mal-Perit Audrey Testaferrata De Noto u t-tabib li jeżamina l-applikanti tar-reserved parking biex jiddiskutu iżjed il-'policy' bħala parti mill-proċess ta' abbozzar. Wara dan kien hemm laqgħa oħra mal-PSDAA u Transport Malta biex jaħdmu fuq l-abbozzar tal-'policy'. F'Settembru l-Kummissarju u Ms Jessica Schembri, uffiċjal fl-EOCU, ippreżentaw l-Att ġdid tal-Blue Badge lill-Kummissarju tal-Pulizija u lit-tim tiegħu.

4.4 VOTAZZJONI U ELEZZJONIJIET

Il-Kummissarju u d-Direttur Eżekuttiv iltaqgħu mal-KPMG biex jiddiskutu l-proċess elettorali. Aktar tard, id-Direttur Eżekuttiv attendiet konferenza dwar Votazzjoni Elettronika.

4.5 SPORTS

Is-CRPD kellha laqgħat mal-Onor. Chris Agius, Segretarju Parlamentari għar-Riċerka, Innovazzjoni, Żagħżagħ u Sport, u Sport Malta biex tiddiskuti l-kompożizzjoni tal-kumitat ġdid, Malta Paralympic Committee. Matul is-sena saru laqgħat biex jiffinalizzaw l-istatut kif mitlub mill-International Paralympic Committee.

4.6 EDUKAZZJONI

a. Is-CRPD iltaqgħet mad-Direttorat tas-Servizzi tal-Istudenti biex tiddiskuti l-kwistjoni tal-Learning Support Assistants (LSAs).
b. Id-Direttur Eżekuttiv tas-CRPD ġiet mistiedna tkun parti mill-Board of Governors tal-MCAST.
ċ. Il-Kummissarju tas-CRPD kien mistieden jattendi għall-Green Flag Award Celebration Ceremony li nżammet fil-Helen Keller Resource Centre tal-Qrendi.
d. In-National Commission for Further and Higher Education (NCFHE) u s-CRPD iffirmaw Memorandum of Understanding li se jtejjeb ix-xogħol bejn iż-żewġ entitajiet. Mr Martin Scicluna, eksċermen iffirma f'isem l-NCFHE filwaqt li Mr Oliver Scicluna, Kummissarju ffirma f'isem is-CRPD.
e. F'Marzu l-Kummissarju ltaqa' mal-Ministru tal-Edukazzjoni u x-Xogħol, l-Onor. Evarist Bartolo biex jiddiskutu l-proviżjoni tal-LSAs u l-inklużjoni fl-iskejjel 'mainstream'. Ġew diskussi wkoll pjanijiet futuri.
f. Is-CRPD offriet ukoll is-sapport tagħha biex l-Università ta' Malta tiżgura li studenti b'diżabilità jingħataw

opportunitajiet indaqs f'din l-istituzzjoni permezz tal-Access Disability Support Committee u l-Board of Referral, li jirrevedi appelli kontra deċiżjonijiet li jkunu ttieħdu dwar arranġamenti speċjali fl-eżamijiet tal-MATSEC.

ġ. F'Ġunju l-Kummissarju ltaqa' mal-Ministru tal-Edukazzjoni u x-Xogħol, l-Onor. Evarist Bartolo u l-MUT biex tiddiskuti d-direttivi tal-MUT. Din il-laqgħa kienet segwita b'laqgħa oħra li saret f'Lulju meta l-Kummissarju ltaqa' ma' Mr Kevin Bonello l-President tal-MUT biex jiddiskuti d-Direttivi tal-MUT u l-effetti tagħhom fuq studenti b'diżabilità.

g. F'Ġunju l-Kummissarju kien mistieden jattendi għal Fun Day f'San Miguel Resource Centre u ddiskuta kwistjonijiet relatati ma' diżabilitajiet flimkien mal-ġenituri li jattendu ċ-Ċentru.

għ. F'Ġunju l-Kummissarju, il-PSDAA u Esplora ltaqgħu flimkien biex jiddiskutu inizjattivi li potenzjalment jistgħu jitwettqu bil-kollaborazzjoni ma' xulxin.

h. F'Ottubru l-Kummissarju u Ms Lorraine Pleven, Manager tal-UNCRPD fis-CRPD kienu mistiedna mill-Pathway fl-MCAST biex jiltaqgħu mad-Direttur Ms Tatjana Chircop.

ħ. F'Novembru d-Direttur Eżekuttiv attendiet konferenza organizzata mill-Faculty of Social Well Being u mill-Prorettur bl-isem 'A Truly Accessible University'.

i. F'Diċembru Mr Michael Debattista pparteċipa f'penil ta' diskussjoni organizzat mill-kumitat tal-istudenti fil-Higher Secondary School.

4.7 XOGĦOL

a. Il-Kummissarju u d-Direttur Eżekuttiv kellhom laqgħa maċ-Ċermen tal-LSF, Mr N. Farrugia dwar il-proċedura ta' Lino Spiteri Foundation u t-triq 'il quddiem.

b. Is-CRPD iltaqgħet mal-MEA, Jobs+ u l-Kamra tal-Kummerċ biex tiddiskuti kwistjonijiet relatati mal-infurzar tal-kwota tat-2% dwar l-impjieg ta' persuni b'diżabilità.

ċ. F'Settembru l-Kummissarju ltaqa' mad-Direttur tal-MEA, Mr Joseph Farrugia u l-Helpdesk Manager tas-SMEs, Mr Anton Vella biex jgħarrafhom dwar l-Employer's Tax Deduction Scheme u jiddiskuti kwistjonijiet dwar ix-xogħol.

d. F'Ottubru d-Direttur Eżekuttiv, Mr Michael Debattista u Mr Christian Camilleri attendew għal sessjoni organizzata mill-MEA dwar riċerka kummissjonata mill-istess MEA li fiha ħadu sehem il-Kummissarju u d-Direttur Eżekuttiv tas-CRPD bħala parti minn 'focus group' ta' riċerka.

4.8 PJAN GĦAL DIŻASTRU NAZZJONALI

Is-CRPD iltaqgħet mad-Direttur tad-Dipartiment tal-Protezzjoni Ċivili biex tiddiskuti l-Pjan għal Diżastru Nazzjonali u l-bżonn ta' pjan ta' azzjoni speċifiku għal persuni b'diżabilità.

4.9 KUMMISSJONI TAL-UGWALJANZA

Is-CRPD iltaqgħet mad-Direttur tal-Kummissjoni tal-Ugwaljanza biex tiddiskuti l-abbozzar ta' Leġiżlazzjoni tal-Ugwaljanza ġdida.

4.10 AĊĊESSIBILITÀ

a. Is-CRPD iltaqgħet mal-Ministeru għat-Trasport u Infrastruttura, MTA u FITA biex issir ħidma ma' Vodafone fuq applikazzjoni tal-mowbajl li tippermetti persuni b'diżabilità jaċċessaw informazzjoni dwar servizzi u postijiet aċċessibbli f'Malta. Matul is-sena saru laqgħat dwar dan.
b. Is-CRPD kellha laqgħa ma' uffiċjali ta' Enemalta inkluż iċ-Ċermen Mr Frederick Azzopardi dwar il-possibilità li jitnaqqsu l-ostakli li jiltaqgħu magħhom persuni b'diżabilità minħabba arbli f'nofs il-bankini.
ċ. L-MCA għamlet laqgħa ta' konsultazzjoni mas-CRPD dwar proposta ta' proġett tal-ERDF dwar Teknoloġija Assistiva.
d. Is-CRPD rappreżentata mill-Kummissarju, Direttur Eżekuttiv u Ms Marie Barbara (Draughtsperson) kellha serje ta' laqgħat ma' Perit u Project Manager tal-Awtorità tad-Djar dwar proġett li se jtejjeb l-aċċessibilità ta' 200 appartament li nbnew fis-sebgħinijiet u t-tmeninijiet permezz ta' liftijiet u tibdil ieħor infrastrutturali meħtieġ.
e. F'April il-Kummissarju ltaqa' mas-Sindku tal-Gżira Mr Conrad Borg Manché, mal-Kunsilliera Ms Graziella Attard Previ u ma' persuni b'diżabilità mill-istess lokalità.
f. F'April ukoll il-Kummissarju ltaqa' ma' rappreżentanti tal-Kunsill Lokali ta' Tas-Sliema biex jiddiskuti n-nuqqas ta' aċċessibilità fl-uffiċċji tagħhom.
ġ. F'Lulju l-Kummissarju flimkien ma' rappreżentanti mill-Access Team tas-CRPD iltaqgħu mas-Sindku u s-Segretarju Eżekuttiv tal-Kunsill Lokali tal-Imdina biex jiddiskutu l-aċċessibilità tal-Belvedere fl-istess lokalità.
g. F'Settembru s-CRPD kellha laqgħa mal-Ministeru għall-Intern u s-Sigurtà Nazzjonali biex tiddiskuti l-proġett tal-Ministeru dwar l-aċċessibilità fl-Għases tal-Pulizija.
għ. F'Ottubru s-CRPD kellha laqgħa mal-Kunsill Lokali ta' San Pawl il-Baħar, fosthom is-Sindku Ms Graziella Galea biex tiddiskuti l-istat tal-infrastruttura u l-aċċessibilità fl-istess lokalità.

4.11 EUROPEAN DISABILITY STRATEGY 2010-2020

Fi Frar is-CRPD iltaqgħet mal-Policy Development and Programme Implementation Directorate fi ħdan l-MFSS biex tiddiskuti l-European Disability Strategy. Aktar tard fl-istess xahar kien hemm laqgħa oħra organizzata mill-Uffiċċju tal-Unjoni Ewropea f'Malta li inkludiet rappreżentanti tal-NGOs mill-qasam tad-diżabilità.

4.12 SERVIZZI FINANZJARJI

a. F'Marzu s-CRPD iltaqgħet ma' esperti tal-assigurazzjoni biex tiddiskuti l-aċċessibilità ta' servizzi finanzjarji u prodotti ta' assigurazzjoni għal persuni b'diżabilità.
b. Il-Kummissarju u d-Direttur Eżekuttiv iltaqgħu mal-BOV dwar l-aċċessibilità ta' servizzi tal-ICT għal persuni b'diżabilità.
ċ. Il-Kummissarju attenda laqgħa mal-HSBC biex jiddiskuti proġett ta' ATMs aċċessibbli.

4.13 AUTISM SPECTRUM EMPOWERMENT ACT

F'April is-CRPD kienet mistiedna mill-PSDAA biex tattendi għat-tnedija tal-Autism Spectrum Empowerment Act waqt konferenza.

F'Mejju l-Kummissarju ltaqa' mal-Membru Parlamentari Ewropew Dr Miriam Dalli biex jiddiskuti l-Autism Spectrum Empowerment Act.

4.14 STANDARDS TA' DJAR RESIDENZJALI

F'Ġunju l-Kummissarju kellu laqgħa mad-Direttur tad-Dipartiment tal-Istandards fil-Ħarsien Soċjali, Ms Carmen Buttigieg dwar il-moniteraġġ u l-infurzar tal-istandards nazzjonali ta' djar residenzjali.

4.15 KUNSILL TAS-SIGURTÀ FIT-TOROQ

F'Settembru s-CRPD kellha laqgħa maċ-Ċermen tal-Kunsill tas-Sigurtà fit-Toroq biex tiddiskuti fost l-oħrajn is-sigurtà ta' 'pedestrians' b'diżabilità.

4.16 SUPPORTED DECISION MAKING BILL

Wara li s-CRPD abbozzat is-Supported Decision Making Bill, f'Novembru s-Segretarju Parlamentari għad-Drittijiet ta' Persuni b'Diżabilità u Anzjanità Attiva, l-Onor. Dr Justyne Caruana talbet li ssir laqgħa ta' konsultazzjoni bejn iċ-Ċermen u r-Reġistratur tal-Guardianship, PSDAA u l-Kummissarju tas-CRPD.

4.17 ATT DWAR IL-LINGWA TAS-SINJALI MALTIJA

F'Marzu l-Kummissarju attenda għat-tnedija tas-servizz tal-interpreti tal-lingwa tas-sinjali fi ħdan l-Aġenzija Sapport.

Il-Kummissarju pparteċipa wkoll fil-Kumitat tal-Abbozzi tal-Parlament fejn ġie diskuss l-Att dwar il-Lingwa tas-Sinjali Maltija.

4.18 KONSULTAZZJONI PUBBLIKA DWAR L-ISTRATEĠIJA NAZZJONALI DWAR ID-DIŻABILITÀ

F'Mejju s-CRPD attendiet għat-tnedija tal-perjodu ta' konsultazzjoni pubblika għall-Istrateġija Nazzjonali dwar id-Diżabilità f'attività organizzata mill-PSDAA.

4.19 MALTA COMMUNICATION AND CONSUMER AFFAIRS AUTHORITY (MCCAA)

Il-Kummissarju ltaqa' mal-MCCAA biex jiddiskuti l-istandardizzar tal-parteċipazzjoni tal-minuri fil-'marketing communications'.

4.20 EMENDI FL-ATT DWAR OPPORTUNITAJIET INDAQS

Il-Kummissarju attenda u pparteċipa fil-Kumitat għat-tieni qari fil-Parlament għall-emendi proposti fl-Att dwar Opportunitajiet Indaqs (Kap. 413).

4.21

F'Ġunju l-Kummissarju kien mistieden jipparteċipa f'penil flimkien mas-Segretarju Permanenti tal-MFSS Mr Mark Musù, mad-Direttur Ġenerali tas-Servizzi Soċjali Mr Grazio Barbara u d-Direttur Ġenerali (Programme Implimentation) Dr Marisa Scerri biex iwieġbu mistoqsijiet ippreżentati mill-mistiedna waqt laqgħa organizzata mis-Segretarju Prinċipali Permanenti msejħa 'Ninvestu fin-nies' fil-ġimgħa tas-Servizz Pubbliku.

05
KAPITLU

Strateġija għall-Politika Nazzjonali dwar id-Drittijiet ta’ Persuni b’Diżabilità

Il-PSDAA ħadem fuq dokument ta’ strateġija għall-implimentazzjoni tal-Politika Nazzjonali dwar id-Drittijiet ta’ Persuni b’Diżabilità. Is-CRPD kienet mistiedna tipparteċipa f’dan l-eżerċizzju.

06
KAPITLU

Laqgħat ma' Organizzazzjonijiet li jaħdmu fil-qasam tal-Persuni b'Diżabilità

Is-CRPD temmen li sabiex tinkiseb aktar sinerġija u komunikazzjoni b'saħħitha fil-qasam tad-diżabilità, jeħtieġ li żżomm kuntatt b'saħħtu ma' ħafna organizzazzjonijiet li b'mod jew ieħor jaħdmu fil-qasam tal-persuni b'diżabilità. L-organizzazzjonijiet li kellha laqgħat magħhom is-CRPD matul is-sena kienu:

- Equal Partners Foundation
- Inspire Foundation for Inclusion
- MS Society - Multiple Sclerosis
- Malta Society for the Blind
- Malta Epilepsy Association
- Malta Guide Dog Foundation
- Muscular Dystrophy Group
- GFPD – Gozo Federation for Persons with Disability
- Malta Deaf Association
- Opening Doors
- Special Olympics Malta
- Dar tal-Providenza
- Mental Health Association
- ADVICE
- Malta Federation of Organizations Persons with Disability
- Breaking Limits
- GAVI
- Torball Association
- National Parents Association
- Red Cross
- A4A – Amputees for Amputees
- Platform of Human Rights
- SPERO
- ME, CFS & Fibromyalgia Alliance Malta

07
KAPITLU

Laqgħat u Attivitajiet ma' Entitajiet Oħra

7.1

Is-CRPD attendiet għall-konferenza dwar in-National Epilepsy.

7.2

Fi Frar il-Kummissarju u d-Direttur Eżekuttiv attendew għad-Deans' Award organizzat mill-Fakultà tal-Benesseri Soċjali fl-Università ta' Malta.

7.3

F'Marzu u April il-Kummissarju (li kien rebbieħ nazzjonali f'din il-kampanja) attenda għal seminar bl-isem 'HeforShe' organizzat minn The Presidents' Foundation for the Wellbeing of Society li ddiskuta d-drittijiet tan-nisa. Dan is-seminar kien segwit b'attività oħra dwar id-drittijiet tan-nisa mtellgħa fis-Saint James Cavalier l-ġurnata ta' wara. F'April il-Kummissarju attenda attività oħra tal-Australian High Commission dwar id-drittijiet tan-nisa.

7.4

Il-Kummissarju kien involut f'ħidma mal-Kunsill Lokali tal-Mosta billi attenda għal laqgħat informali ma' żgħażagħ mill-istess lokalità dwar id-drittijiet ta' persuni b'diżabilità.

7.5

Is-CRPD iltaqa' maċ-Ċermen u l-Uffiċjal tar-Relazzjonijiet Pubbliċi tal-Istitut tal-Ġurnalisti Maltin (IĠM) dwar inizjattiva ġdida biex jiġi ppremjat dak il-ġurnalist li jikteb dwar id-diżabilità f'mod pożittiv u etiku.

Il-bord tal-għażla għal dan il-premju inkluda lil Mr Oliver Scicluna (Ċermen), Dr Andrew Azzopardi, Mr Christian Camilleri u Ms Rhoda Garland li ltaqgħu biex jevalwaw in-nominazzjonijiet li daħlu.

F'April Mr Scicluna rrappreżenta lill-Kummissjoni għat-tnedija tal-premjijiet tal-IĠM u l-preżentazzjoni ta' dawk li ġew nominati. Din l-attività saret fil-Kamra tar-Rappreżentanti.

F'Mejju l-Kummissarju kien mistieden mill-IĠM jippreżenta l-premju waqt is-serata tal-għoti tal-premjijiet.

7.6

Il-Kummissarju kien mistieden jattendi għal laqgħa pubblika f'Kastilja minn Fondazzjoni Ideat fejn għamel intervent.

7.7

Il-Kummissarju kien mistieden jattendi għal-laqgħa ġenerali annwali tal-Multiple Sclerosis Society fil-ġurnata dedikata lill-Muscular Sclerosis f'Mejju.

7.8

Flimkien mal-PSDAA, Università ta' Malta u MAPFRE Middlesea, is-CRPD attendiet għat-tnedija tas-Social Innovation Challenge: Enable and Engage.

7.9

Il-Kummissarju u d-Direttur Eżekuttiv iltaqgħu mal-Kummissarju tat-Tfal Ms Pauline Miceli biex jiddiskutu kollaborazzjonijiet futuri.

7.10

Matul is-sena l-Kummissarju attenda għal laqgħat tal-Planning Authority Users Committee.

7.11

Il-Kummissarju attenda għal laqgħat tal-bord tan-National Commission for the Promotion of Equality (NCPE) u pparteċipa f'penil ta' diskussjoni matul il-konferenza nazzjonali tal-istess entità.

7.12

Id-Direttur Eżekuttiv irrappreżentat lis-CRPD f'penil ta' diskussjoni waqt attività mtellgħa fil-Kwartieri Ġenerali tal-MUT fil-Belt Valletta bl-isem 'ForUMYS'.

7.13

F'Ġunju The Malta Epilepsy Organization ippreżentat sessjoni lill-membri tal-istaff tas-CRPD dwar l-epilessija.

7.14

F'Ġunju l-Kummissarju kien mistieden jattendi Dar il-Kaptan biex jiltaqa' u jiddiskuti kwistjonijiet relatati ma' diżabilità mal-membri tal-bord, l-amministratur Mr Joseph Gerada u ċ-Ċerpersin Ms Jennifer Sant.

7.15

F'Ġunju l-Kummissarju u d-Direttur Eżekuttiv kellhom laqgħa mal-Kummissarju tal-NCPE Ms Renee Laiviera.

7.16

F'Ġunju wkoll, il-Kummissarju kien mistieden jattendi għal attività internazzjonali li nżammet fil-Marsa Sports Grounds li ġiet organizzata mill-Malta Special Olympics.

7.17

F'Lulju l-Kummissarju kien mistieden għall-ftuħ tal-Maratona tal-Volleyball fid-Dar tal-Providenza.

7.18

F'Lulju l-Kummissarju kellu stedina biex jindirizza konferenza mtellgħa f'Għawdex mill-Gozo Federation of Organizations for People with Disabilities.

7.19

F'Lulju l-Kummissarju kellu laqgħa ma' Mr Adrian Mifsud, Direttur tad-Dipartiment tal-Gvern Lokali dwar kwistjonijiet relatati mal-Kunsilli Lokali u kollaborazzjonijiet futuri.

7.20

F'Lulju wkoll, il-Kummissarju u d-Direttur Eżekuttiv flimkien ma' Mr Clifford Portelli, impjegat fis-CRPD, kienu mistiedna jżuru Dar Apap Bologna, dar ġdida ta' 'respite' fil-komunità tal-Mosta.

7.21

F'Awwissu Mr Scicluna kien mistieden mill-Onor. Segretarju Parlamentari għad-Drittijiet ta' Persuni b'Diżabilità u Anzjanità Attiva l-Onor. Dr Justyne Caruana biex jippreżenta l-A+ Award lill-Kunsill Lokali ta' Ħad-Dingli.

7.22

F'Awwissu s-CRPD kellha laqgħa ma' membri tal-General Retailers and Traders Union (GRTU) biex tiddiskuti l-aċċessibilità l-aktar fil-ħwienet.

7.23

F'Awwissu wkoll, il-Kummissarju kien mistieden iżur Dar Nazareth fiż-Żejtun.

7.24

F'Settembru l-Kummissarju kien mistieden mill-Malta Federation of Organizations Persons with Disability (MFOPD) biex jindirizza l-laqgħa ġenerali annwali tagħhom.

7.25

F'Settembru l-Kummissarju kien mistieden ukoll biex jattendi għall-EU Citizen Award f'Dar l-Ewropa fejn ġie mogħti premju lil Dar il-Kaptan.

7.26

F'Ottubru l-Kummissarju kien mitlub jindirizza konferenza internazzjonali organizzata minn LUDI bl-isem 'Assistive Technologies and Robotics to support the play of children with disabilities'.

7.27

F'Novembru s-CRPD kienet mistiedna tattendi għal konferenza ta' nofstanhar dwar l-Imġiba Diffiċli Ħafna.

7.28

F'Novembru l-Kummissarju attenda wkoll għat-tnedija ta' organizzazzjoni ġdida ta' persuni b'diżabilità, Evviva.

7.29

F'Diċembru l-Kummissarju kien mistieden jipparteċipa f'konferenza organizzata mill-Federazzjoni Għawdxija Persuni b'Diżabilità.

7.30

Matul is-sena l-Kummissarju kien involut fil-Premju Ħaddiem tas-Sena billi attenda għat-tnedija tal-Premju f'Ġunju u għal laqgħat matul il-kumplament tas-sena biex tiġi organizzata l-attività li ttellgħet f'Diċembru.

7.31

Matul is-sena l-Kummissarju ġie appuntat u attenda għal laqgħat tal-bord ta' Jobs+.

08
KAPITLU

Proġetti tas-CRPD li Ntemmu u Oħrajn li Għadhom Għaddejjin

8.1 PROĠETT TAL-EU DISABILITY CARD IN MALTA

Fl-2016, is-CRPD bdiet timplimenta l-proġett 'EU Disability Card in Malta' li huwa kofinanzjat mir-Rights, Equality and Citizenship Programme tal-Unjoni Ewropea.

Il-European Disability Forum (EDF) kien ilu għal żmien twil isejjaħ għal EU-model Disability Card li tkun tista' tiffaċilita d-dritt ta' persuni b'diżabilità għal moviment liberu madwar l-istati membri tal-Unjoni Ewropea. Sabiex tindirizza dan il-bżonn, il-Kummissjoni Ewropea nediet Project Working Group fuq id-Disability Card. Is-CRPD ipparteċipat f'dan il-proġett flimkien ma' rappreżentanti ta' stati membri oħrajn li wrew interess. Fl-2015 saret sejħa għal proposti tal-proġett fejn is-CRPD kienet assigurata li se jingħatawlha l-fondi għal din l-inizjattiva.

L-istati membri li qed jieħdu sehem f'din l-inizjattiva huma l-Belġju, Ċipru, Estonja, Finlandja, Italja, Slovenja, Rumanija u Malta. L-EU Disability Card se tippermetti lil persuni b'diżabilità residenti f'dawn l-istati membri jipparteċipaw f'din l-inizjattiva kull meta jivjaġġaw fi stati membri oħrajn li qed jipparteċipaw fil-proġett. Dan għaliex din il-Card tiċċertifika li għandhom diżabilità.

F'Marzu s-CRPD nediet il-proġett tagħha f'Malta. Bdiet taħdem ukoll sabiex tixtri s-servizzi li hemm bżonn biex tamministra s-servizz tad-Disability Card. Jiġifieri entità li se tkun qed tissupplixxi l-EU Disability Cards, entità biex tibni 'database' u websajt, u entità oħra li taħdem fuq kampanja ta' informazzjoni u tagħmel pubbliċità biex tgħin fit-tixrid ta' informazzjoni ta' din il-Card.

L-applikazzjonijiet għall-EU Disability Card se jiftħu matul l-2017 u l-kriterji eliġibbli se jkunu l-istess li japplikaw għall-Karta tal-Identità Speċjali (magħrufa bħala l-karta s-safra).

Is-CRPD kienet ukoll f'kuntatt ma' diversi entitajiet li jaħdmu fil-qasam tal-kultura, divertiment, trasport u sports biex jitfassal pakkett ta' benefiċċji bħal tnaqqis fil-prezz jew mingħajr ħlas għal servizzi. Id-detenturi tal-Karta tal-Identità Speċjali u l-EU Disability Card (li tista' tkun maħruġa minn Malta jew minn stat membru ieħor li qed jieħu sehem) se jkunu jistgħu jibbenefikaw minn dawn il-benefiċċji.

Fl-ewwel parti tal-2017 se titnieda kampanja ta' informazzjoni u pubbliċità biex tixtered informazzjoni dwar kif għandha ssir applikazzjoni għall-EU Disability Card u l-benefiċċji marbuta magħha.

09
KAPITLU

Proġetti Ġestiti minn Entitajiet Oħrajn

9.1

Is-CRPD flimkien ma' Allied Health Services ħadmet fuq proġett bl-isem 'Breaking the News', li inkluda taħriġ lill-professjonisti tas-saħħa kif jagħtu l-aħbar lill-ġenituri ta' tfal li jitwieldu jew ikollhom diżabilità. Is-CRPD provdiet ftit mit-taħriġ u offriet għajnuna lil persuni b'diżabilità li tkellmu f'diversi konferenzi u sessjonijiet ta' taħriġ. Ħadu sehem fil-proġett madwar 357 professjonist tas-saħħa li jinkludu tobba, nersis, fiżjoterapisti, 'occupational therapists' u 'counsellors'.

9.2

Is-CRPD ħadmet ma' The Malta Confederation of Women's Organisations biex torganizza konferenza fil-Palazz tal-Verdala bl-isem 'Invisible Women: Tackling a Double Challenge', li ddiskutiet kif persuni b'diżabilità nisa jħabbtu wiċċhom ma' diskriminazzjoni doppja. Għal din il-konferenza kien hemm preżenti l-Eċċ. Tagħha l-President ta' Malta u s-Segretarju Parlamentari għad-Drittijiet ta' Persuni b'Diżabilità u Anzjanità Attiva.

10
KAPITLU

'Re-branding' tas-CRPD

10.1 'RE-BRANDING' TAS-CRPD

Wara l-emendi fl-Att dwar Opportunitajiet Indaqs (Persuni b'Diżabilità), l-isem tal-KNPD inbidel għal 'Kummissjoni għad-Drittijiet ta' Persuni b'Diżabilità' (CRPD). L-emendi fissru opportunità tajba sabiex isir 're-branding' tas-CRPD fir-rwol tagħha ta' regolatur uffiċjali fis-settur tad-diżabilità u mekkaniżmu indipendenti tal-UNCRPD. Bħala parti minn dan ir-'re-branding', ġie ddisinjat logo ġdid, kif ukoll websajt u paġna ta' Facebook ġodda.

Il-logo ġie disinjat b'mod li jirrispetta l-logo ta' qablu bl-użu ta' kaxxi kkuluriti, iżda kien modernizzat billi ngħata l-forma bħas-simbolu ta' 'chat' biex jenfasizza l-importanza li fis-soċjetà jkun hemm djalogu u nisimgħu l-vuċi tal-persuni b'diżabilità.

11
KAPITLU

Teknoloġija Assistiva

11.1

Is-CRPD hija waħda mill-entitajiet fundaturi tal-Foundation for Information Technology Accessibility (FITA).

11.2

Is-CRPD ipparteċipat f'diversi seminars organizzati mill-MITA, u kienet rappreżentata mill-Kummissarju, minn Ms Angela Agius u Ms Isabel Bonello (Office Support Workers) kif ukoll minn Mr Michael Debattista (Assistant Manager).

11.3

Il-Kummissarju tas-CRPD kien preżenti għaċ-ċerimonja tal-preżentazzjoni taċ-ċertifikati organizzata mill-FITA. Din saret wara li numru ta' persuni b'diżabilità temmew korsijiet offruti mill-Fondazzjoni.

11.4

Il-Kummissarju attenda għal laqgħat tal-Bord tal-FITA matul is-sena.

12
KAPITLU

Kunsilli Lokali

12.1

Il-Kummissarju tas-CRPD kellu serje ta' laqgħat ma' diversi Kunsilli Lokali biex jiddiskuti d-diffikultajiet li jiltaqgħu magħhom persuni b'diżabilità f'diversi lokalitajiet. Dawn il-laqgħat servew ukoll bħala opportunità biex tissaħħaħ il-kollaborazzjoni bejn il-Kunsilli Lokali u s-CRPD.

12.2

Is-CRPD ħadmet fil-qrib mal-Kunsilli Lokali tal-Gżira u tal-Mosta. Ma' dan tal-aħħar ħadmet fuq proġett bl-isem 'Accessible Mosta' li involva direttament liż-żgħażagħ tal-istess lokalità.

13
KAPITLU

Bordijiet tas-CRPD

TABELLA 15.1 Il-bordijiet tas-CRPD huma kif segwit:

KCC
Ms Lorraine Pleven, Segretarja

Forum tal-Organizzazzjonijiet għall-Persuni b'Diżabilità:
Ms Lorraine Pleven, Segretarja

Bord dwar x'inhu Raġonevoli (Test of Reasonableness Board):
Ms Rita Vella, Ċerpersin,
Mr Martin Buhagiar,
Mr Ronald Balzan,
Mr Malcolm Mallia,
Mr Christopher Galea,
Mr John Peel,
Perit Dr Joseph H. Spiteri,
Perit Frank Muscat,
Ms Marie Barbara, Segretarja

Equal Opportunities Compliance Unit (EOCU):
Mr Oliver Scicluna (Kummissarju),
Ms Victoria Grech (Team Leader),
Ms Jessica Schembri,
Mr Christian Camilleri

Bord tal-Aġġudikazzjoni tal-Kwotazzjonijiet (Quotations Adjudication Board):
Ms Rhoda Garland, Direttur Eżekuttiv u Ċerpersin tal-bord,
Mr Elvin Sciberras,
Ms Allison Zammit

PEKTUR (Programm Edukazzjoni Kontinwa, Taħriġ u Riċerka):
Ms Rhoda Garland, Direttur Eżekuttiv u Ċerpersin tal-bord,
Ms Liliana Maric,
Mr Michael Debattista,
Ms Allison Zammit,
Ms Rosanne Fenech,
Ms Lorraine Pleven, Segretarja

TABELLA 15.2	Is-CRPD hija rappreżentata f'dawn il-bordijiet minn dawn il-persuni:
Access Disability Support Committee (Università ta' Malta):	Ms Rhoda Garland
Board of Referral (Università ta' Malta):	Mr Michael Debattista
Blue Badge Appeals Board:	Mr Frank Buhagiar (Segretarju)
Empowerment Board:	Mr Clifford Portelli
FITA:	Mr Oliver Scicluna (Viċi Ċerpersin)
Foundation for Tomorrow's Schools:	Ms Victoria Grech
Housing Authority – Skema 7 (Skema ta' Diżabilità):	Mr Christian Camilleri
Housing Authority:	Mr Matthew Chetcuti
Jobs+:	Mr Oliver Scicluna
Lino Spiteri Foundation:	Mr Michael Debattista

Malta Community Chest Fund (Kunsill Konsultattiv):	Mr Clifford Portelli
Malta Community Chest Fund (Skema Apparat Mediku):	Mr Oliver Scicluna
MCAST Board of Governors:	Ms Rhoda Garland
NCFHE:	Mr Michael Debattista
NCPE:	Mr Oliver Scicluna
NSO Board:	Mr Gianluca Cutajar
Paralympic Committee:	Ms Rhoda Garland
Planning Authority Users Committee:	Mr Oliver Scicluna
Reserved Parking (Transport Malta):	Mr Clifford Portelli
Reserved Parking Review Panel (Transport Malta):	Ms Ann Marie Brincat (Segretarja)
Road Safety (Transport Malta):	Mr Clifford Portelli
Service Allocation Committee (Aġenzija Sapport):	Ms Rosanne Fenech
The Council and the Senate (Università ta' Malta):	Mr Joseph Cauchi
The Statementing Appeals Board (Ministry of Education):	Mr Joseph Cauchi
Transport Malta:	Mr Mario Borg
V18:	Mr Oliver Scicluna

14
KAPITLU

Ġimgħa tal-Persuni b’Diżabilità

Din il-Ġimgħa tiġi organizzata kull sena bejn it-3 ta’ Diċembru (Jum Internazzjonali tal-Persuni b’Diżabilità) u l-10 ta’ Diċembru (Jum Internazzjonali għad-Drittijiet tal-Bniedem). It-tema li ntgħażlet għal din is-sena kienet ‘Dmirijiet, Drittijiet’. Peress li t-3 ta’ Diċembru ħabat is-Sibt, il-konferenza nazzjonali saret fit-2 ta’ Diċembru.

14.1

Fit-2 ta’ Diċembru ġiet organizzata l-konferenza nazzjonali mis-CRPD fejn ġiet diskussa l-kultura u d-diversità. Saru wkoll preżentazzjonijiet fuq il-proġett tal-EU Disability Card, il-familja u l-protezzjoni żejda. Persuni b’diżabilità u ġenituri ta’ persuni b’diżabilità ġew mistiedna jitkellmu fuq żewġ penils li kienu moderati minn Dr Andrew Azzopardi. Il-punti li tkellmu dwarhom l-ispeakers fil-penils ġew imbagħad diskussi mill-membri tal-udjenza. Din il-konferenza kienet indirizzata mis-Segretarju Parlamentari għad-Drittijiet ta’ Persuni b’Diżabilità, l-Onor. Dr Justyne Caruana u mill-kelliem tal-Oppożizzjoni dwar il-Familja u t-Tfal, l-Anzjani u l-Persuni b’Diżabilità, l-Onor. Robert Cutajar. Filwaqt li l-Kummissarju Mr Oliver Scicluna għamel id-diskors tal-aħħar.

14.2

Fit-3 ta’ Diċembru l-PSDAA organizza l-attività ‘Premju Soċjetà Ġusta’ li kienet tinkludi mużika u żfin kif ukoll l-għoti tal-premju nnifsu li jonora lil dawk li jipparteċipaw b’mod attiv biex irendu lis-soċjetà iktar inkussiva għal persuni b’diżabilità.

14.3

Fit-3 ta’ Diċembru l-Kummissarju kien mistieden jipparteċipa fi programm televiżiv ‘Newsfeed’ imxandar fuq NET TV fejn iddiskuta s-settur tal-persuni b’diżabilità. Fl-istess

ġurnata l-Kummissarju attenda għal preżentazzjoni minn Opening Doors fis-Saint James Cavalier. Din saret minn persuni b'diżabilità u kienet tikkonsisti fi drama, żfin u kant. Mr Matthew Giordmaina ngħata premju għas-servizzi tiegħu biex ikun hemm titjib fit-turiżmu aċċessibbli u turs tal-gwidi.

14.4

Il-messaġġ ministerjali kien preżentat mis-Segretarju Parlamentari għad-Drittijiet ta' Persuni b'Diżabilità, l-Onor. Dr Justyne Caruana u mill-Kummissarju Mr Oliver Scicluna. Dan il-messaġġ iffoka fuq it-titjib li sar fl-Att dwar l-Opportunitajiet Indaqs u li permezz tiegħu s-CRPD għandha vuċi iżjed b'saħħitha. Il-messaġġ appella wkoll sabiex kulħadd jaħdem flimkien biex ikollna iktar inklużjoni fis-soċjetà. Bħalma ġara fl-2015, il-messaġġ ministerjali reġa' xxandar ripetutament fi 'clips' żgħar fuq ir-radju u t-televixin matul il-Ġimgħa tal-Persuni b'Diżabilità.

14.5

Fl-4 ta' Diċembru s-CRPD organizzat attività quddiem il-monument tal-mibki Wenzu Dalli fil-pjazza ta' Ħal Għaxaq biex tikkommemora l-ħajja u l-kisbiet tiegħu. Wenzu Dalli kien nieqes mid-dawl u attivist kbir fil-qasam tal-persuni b'diżabilità.

14.6

Fis-7 ta' Diċembru l-uffiċċju tas-CRPD f'Għawdex organizza attività matul in-nofstanhar ta' filgħodu bl-isem 'We Get Together'. Din iffukat fuq l-inklużjoni ta' persuni żgħażagħ b'diżabilità f'Għawdex.

14.7

Is-CRPD jiddispjaċiha tinnota li l-Parlament tal-Persuni b'Diżabilità li jsir kull sena kellu jiġi kanċellat minħabba kunflitt mal-iskeda tad-dibattiti tal-baġit.

14.8

Fit-12 ta' Diċembru l-impjegati tas-CRPD kienu mistiedna jattendu għaċ-ċerimonja tal-Premju Ħaddiem tas-Sena li matulha Mr Clifford Portelli, impjegat fis-CRPD, ġie ppremjat bil-premju.

Din is-sena s-CRPD ħadmet mat-tim tal-produzzjoni tal-programm televiżiv 'Skjetti' biex tipproduċi 'clips' qosra biex iqajmu għarfien. Dawn il-'clips' intużaw fil-konferenza nazzjonali tas-CRPD u f'żewġ programmi li ħarsu lejn id-drittijiet ta' persuni b'diżabilità u d-dmirijiet dovuti minnhom f'sens umoristiku. Dawn il-programmi xxandru qabel u wara l-konferenza nazzjonali.

15
KAPITLU

Programm ta' Taħriġ Dwar Oqsma tad-Diżabilità

Is-CRPD toffri taħriġ dwar l-ugwaljanza tal-persuni b'diżabilità. Dan it-taħriġ jingħata lil tipi differenti ta' udjenza u bl-involviment sħiħ ta' persuni b'diżabilità kif ukoll ġenituri ta' persuni b'diżabilità li ma jistgħux jirrappreżentaw lilhom infushom. Dan it-taħriġ jikkumplimenta taħriġ ieħor provdut f'livell universitarju mid-Disability Studies Unit fi ħdan il-Fakultà tal-Benesseri Soċjali fl-Università ta' Malta.

Taħriġ dwar oqsma tad-diżabilità	Xahar	Nru ta' Studenti
MCAST Pathway	Frar	15
Skola San Bastjan, Ħal Qormi	Marzu	251
Family 360 Conference	Marzu	20
Akkademja tal-Pulizija	Lulju	62
Akkademja tal-Pulizija	Awwissu	62
Esplora	Ottubru	30
Royal Air Force Association	Novembru	8
Gwidi tat-Turisti fl-ITS	Novembru	85
MEUSAC	Novembru	8
Gwidi tat-Turisti fl-ITS	Diċembru	60
PPCD	Diċembru	52
Total ta' parteċipanti		**653**

16
KAPITLU

Ċentru ta' Riżorsi Wenzu Dalli

Dan iċ-ċentru ta' riżorsi jinsab fl-istess bini minn fejn jopera s-segretarjat tas-CRPD u huwa miftuħ għall-pubbliku. Permezz ta' self ta' riżorsi li hemm f'dan iċ-ċentru, il-membri jistgħu jżommu ruħhom aġġoranti fil-qasam tad-diżabilità. Ir-riżorsi li kien hemm sal-aħħar tal-2016 kienu kif indikati f'Tabella 16.1. Dan iċ-ċentru jaqdi l-bżonnijiet ta' persuni b'diżabilità, membri tal-familja tagħhom, dawk li jaħdmu fil-qasam tad-diżabilità, studenti kif ukoll persuni oħrajn li għandhom interess fil-qasam. Matul is-sena l-użu taċ-ċentru kien kif indikat f'Tabella 16.2.

TABELLA 16.2

Self ta' Riżorsi	Nru
Kotba	161
Perjodiċi	19
CD's	0
DVD's	5
Membri li użaw iċ-ċentru	47

Tabella 16.1

Riżorsi Ġodda	Fl-2016	Mid-data tal-ftuħ taċ-Ċentru
Kotba	43	5,562
Perjodiċi	34	634
CD's	1	83
DVD's	0	392
Membri	13	1,557

17
KAPITLU

Ċentru għall-Ħajja Indipendenti Sonia Tanti

Iċ-Ċentru għall-Ħajja Indipendenti Sonia Tanti, li kien kofinanzjat mill-Fond Ewropew għall-Iżvilupp Reġjonali, jinkorpora li ġej:

- Helpline
- Equipment Demonstration Unit
- Wheelchair and Seating Clinic
- Adaptive Driving Unit
- Adaptive Driving Motoring School

Persuni b'diżabilità jistgħu jagħmlu użu minn dawn is-servizzi li huma provduti minn terapisti u għalliema tas-sewqan. Dawn kienu ngħataw taħriġ apposta permezz ta' proġett finanzjat mill-Fond Soċjali Ewropew.

Matul din is-sena s-servizzi mogħtija fiċ-ċentru kienu kif ġej:

TABELLA 17.1

	Nru
Telefonati lil Helpline	3,573
Assessjar inizjali	393
Assessjar dettaljat	343
Sigħat ta' lezzjonijiet tas-sewqan fuq karozzi modifikati	7
Tressqu għat-test tal-liċenzja tas-sewqan	0
Riferiment lil Lino Spiteri Foundation	3

Tabella 17.2 turi s-sess, età u tip ta' diżabilità tal-persuni li użaw iċ-ċentru matul is-sena:

TABELLA 17.2

Sess	**Nru**
Nisa	114
Irġiel	151
Età	
Taħt l-4 snin	7
Bejn il-5 u s-16-il sena	28
Bejn is-17 u t-30 sena	96
Bejn il-31 u s-60 sena	74
Aktar minn 60 sena	62
Tip ta' Diżabilità	
Fiżika	194
Intellettwali	52
Psikoloġika	19
Smigħ	5
Vista	16
Membri tal-familja	127

18
KAPITLU

Karta tal-Identità Speċjali

Il-Karta tal-Identità Speċjali (KIS) tinħareġ lil dawk il-persuni b'diżabilità reġistrati mas-CRPD u jagħżlu li jkollhom waħda. Meta persuna b'diżabilità tiġi nieqsa, il-membri tal-familja tagħha jintalbu jirritornaw il-KIS. Jekk il-KIS tibqa' ma tiġix ritornata, tintbagħat ittra bl-avukat. F'każ ta' KIS mitlufa, il-familjari jintalbu jiffirmaw dikjarazzjoni li ntilfet.

Tabella 18.1 tirrifletti l-ħidma li saret fuq il-KIS fl-2016:

TABELLA 18.1

Karta tal-Identità Speċjali	2016
Applikazzjonijiet ġodda	2,281
KIS ġodda	1,824
Applikazzjonijiet rifjutati	9
KIS imġedda	506
KIS ritornati	185
Dikjarazzjonijiet minħabba KIS mitlufa	10
Ittri mill-avukat għal ritorn ta' KIS	0
Numru ta' persuni b'diżabilità b'KIS	14,236
Numru ta' KIS li skadew	2,414

Tabella 18.2 turi s-sess, età u tip ta' diżabilità tal-persuni li ngħataw il-KIS matul din is-sena:

TABELLA 18.2

Sess	**Nru**
Nisa	934
Irġiel	890
Età	
Taħt l-4 snin	35
Bejn il-5 u s-16-il sena	112
Bejn is-17 u t-30 sena	109
Bejn il-31 u s-60 sena	401
Aktar minn 60 sena	1,167
Tip ta' diżabilità*	
Fiżika	1,165
Intellettwali	325
Psikoloġika	242
Smigħ	115
Vista	140
Diżabilitajiet oħrajn	103

** Din it-tabella turi t-tip ta' diżabilità tal-persuni li kienu eliġibbli għal dan is-servizz. Dawk b'aktar minn diżabilità waħda, ngħidu aħna 'fiżika' u 'intellettwali' jidhru darbtejn*

19
KAPITLU

Servizz Għajnuna Speċjali u Skema ta' ħlas lura tal-VAT

Is-Servizz Għajnuna Speċjali (SGħS) li qabel kien amministrat mis-CRPD qed jitmexxa mill-Aġenzija Sapport u sar jismu 'Empowerment Scheme'.

Is-CRPD tagħti ħlas lura ekwivalenti għall-VAT, fuq apparat li jintuża speċifikament minn persuni b'diżabilità kif ukoll fuq kompjuters. Dettalji fuq il-ħlasijiet lura li ngħataw matul is-sena huma ppreżentati f'Tabella 19.5.

TABELLA 19.5

Ħlas lura fuq Apparat u Kompjuters	Nru
Ħlas	€44,286.14
Numru ta' benefiċjarji	173
Medja ta' ħlas lura	€255.99

20
KAPITLU

Blue Badge

Il-Blue Badge huwa servizz amministrat mis-CRPD u tinħareġ lil persuni b'diżabilità b'mobilità severa ħafna. Is-CRPD titlob ir-ritorn ta' Blue Badges maħruġin lil persuni b'diżabilità li jkunu ġew nieqsa. Jekk dawn jibqgħu ma jiġux ritornati mill-familjari, jintbagħat avviż mill-Kummissarju tal-Pulizija. Fil-każ li Blue Badge tkun mitlufa, il-membri tal-familja jkunu mitluba jieħdu ġurament. Matul il-perjodu kopert minn dan ir-rapport, il-ħidma f'dan ir-rigward kienet kif jidher f'Tabella 20.1.

Persuni li ma ma jikkwalifikawx għal Blue Badge jistgħu jappellaw mid-deċiżjoni quddiem il-Blue Badge Appeals Board. Dan il-bord huwa mmexxi mis-CRPD u l-Kummissarju tal-Pulizija. Statistika dwar appelli li saru fl-2016 tidher f'Tabella 20.2.

TABELLA 20.1

Blue Badge	**Nru**
Applikazzjonijiet ġodda	2,426
Rakkomandati	
Permanenti	883
Temporanji	237
Applikazzjonijiet mhux rakkomandati	61
Applikanti li ma attendewx għall-appuntament	3
Applikanti li talbu appuntament ġdid	3
Blue Badges imġedda	1,141
Blue Badges ritornati u/jew miżmuma	1,155
Ġuramenti għal Blue Badges mitlufa	23
Ittri mill-Kummissarju tal-Pulizija għar-ritorn tal-Blue Badges	22
Numru ta' Blue Badges li qed jintużaw bħalissa	8,894

TABELLA 20.2

Blue Badge Appeals Board	Nru
Appelli Ġodda	11
Konfermata l-ewwel deċiżjoni	26
Mibdula l-ewwel deċiżjoni	20

Tabella 20.3 tindika s-sess, età u tip ta' diżabilità tal-persuni li ngħataw il-Blue Badge din is-sena.

TABELLA 20.3

Sess	Nru
Nisa	1,006
Irġiel	1,255

Età	
Taħt l-4 snin	27
Bejn il-5 u s-16-il sena	85
Bejn is-17 u t-30 sena	95
Bejn il-31 u s-60 sena	565
Aktar minn 60 sena	1,489

Tip ta' diżabilità*	
Fiżika	2,019
Intellettwali	269
Psikoloġika	196
Smigħ	84
Vista	179
Diżabilitajiet oħrajn	88

** Din it-tabella turi t-tip ta' diżabilità tal-persuni li kienu eliġibbli għal dan is-servizz. Dawk b'aktar minn diżabilità waħda, ngħidu aħna 'fiżika' u 'intellettwali' jidhru darbtejn*

Matul din is-sena s-CRPD kompliet tikkollabora ma' Transport Malta biex din tieħu ħsieb talloka Reserved Parking u Keep Clear 1.5m bays quddiem residenzi ta' persuni b'nuqqas sever fil-mobilità tagħhom. Dawk li ma jikkwalifikawx għal dan is-servizz ta' Transport Malta jistgħu jappellaw mid-deċiżjoni quddiem ir-Reserved Parking Review Panel li jitmexxa mis-CRPD u Transport Malta. L-appelli li nstemgħu mir-Review Panel matul l-2016 jidhru f'Tabella 20.4.

TABELLA 20.4

Reserved Parking Review Panel	Nru
Appelli Ġodda	74
Konfermata l-ewwel deċiżjoni	34
Mibdula l-ewwel deċiżjoni	33
Mogħtija Keep Clear 1.5m bay	7

21
KAPITLU

Benefiċċji fuq Vetturi

Il-Ministeru tal-Finanzi jagħti eżenzjoni mill-ħlas tal-Liċenzja tat-triq u mill-ħlas tat-taxxa tar-reġistrazzjoni fuq vetturi. Is-CRPD tamministra dawn iż-żewġ servizzi u tagħti rakkomandazzjonijiet lill-Ministeru f'dan ir-rigward. Statistika dwar il-ħidma mwettqa f'dan ir-rigward matul l-2016 tidher f'Tabelli 21.1 sa 21.3 u l-grafiċi korrispondenti.

TABELLA 21.1

Eżenzjoni mill-ħlas tal-liċenzja tat-triq	**Nru**
Applikazzjonijiet ġodda	374
Rakkomandati	421
Applikazzjonijiet imwaqqgħa	13
Applikanti li talbu appuntament ġdid	3
Liċenzji mġedda	206
Persuni li reġgħu applikaw	194

Tabella 21.2 turi s-sess, età u tip ta' diżabilità ta' dawk li ngħataw eżenzjoni mill-ħlas għal-liċenzja tat-triq matul is-sena.

TABELLA 21.2

Sess	Nru
Nisa	141
Irġiel	280

Età	
Taħt l-4 snin	2
Bejn il-5 u s-16-il sena	9
Bejn is-17 u t-30 sena	44
Bejn il-31 u s-60 sena	176
Aktar minn 60 sena	190

Tip ta' diżabilità*	
Fiżika	359
Intellettwali	38
Psikoloġika	28
Smigħ	35
Vista	22
Diżabilitajiet oħrajn	22

** Din it-tabella turi t-tip ta' diżabilità tal-persuni li kienu eliġibbli għal dan is-servizz. Dawk b'aktar minn diżabilità waħda, ngħidu aħna 'fiżika' u 'intellettwali' jidhru darbtejn*

TABELLA 21.3

Eżenzjoni mill-ħlas tat-taxxa tar-reġistrazzjoni	Nru
Applikazzjonijiet ġodda	234
Rakkomandati	246
Mhux rakkomandati	10
Applikazzjonijiet imwaqqgħa	55
Applikanti li talbu appuntament ġdid	3

Appendiċi

Statistika mir-Reġistru Nazzjonali tal-Persuni b'Diżabilità

TABELLA 22

Statistika Skont l-Età u s-Sess

					%	Differenza
Età	**Nisa**	**Irġiel**	**Total**	**2016**	**2015**	
0-4	49	69	118	0.68	0.68	0.00
5-9	91	228	319	1.83	2.10	-0.16
10-14	120	223	343	1.97	2.10	-0.13
15-19	149	281	430	2.46	2.71	-0.24
20-24	223	280	513	2.94	2.97	-0.13
25-29	186	299	485	2.78	2.97	-0.19
30-34	218	337	555	3.18	3.34	-0.16
35-39	248	369	617	3.54	3.67	-0.14
40-44	271	342	613	3.51	3.70	-0.19
45-49	301	360	661	3.79	3.79	0.00
50-54	324	492	816	4.68	5.03	-0.36
55-59	517	627	1,144	6.56	6.87	-0.31
60-64	528	729	1,257	7.2	7.66	-0.46
65-69	754	925	1,679	9.62	10.09	-0.47
70-74	864	942	1,810	10.37	9.53	0.84
75-79	923	827	1,750	10.03	10.08	-0.05
80-84	1,053	719	1,772	10.15	9.53	0.63
>85	1,582	901	2,483	14.23	13.16	1.06
Mhux magħruf			86	0.49	0.12	
Total	**8,415**	**8,950**	**17,451**			

TABELLA 23

Statistika Skont l-Età matul is-snin

	0-16		17-59		60+		Mhux magħruf	Total
Sena	Nru	%	Nru	%	Nru	%		
1994	815	24.5	1,839	55.2	651	19.5	25	3,330
1999	1,089	17.2	2,961	46.7	2,286	36.1	4	6,340
2003	1,260	16.6	3,388	44.5	2,962	38.9	0	7,610
2005	764	8.4	3,854	42.5	4,388	48.4	57	9,063
2006	807	8.4	4,030	41.7	4,771	49.4	55	9,663
2007	819	8.0	4,188	40.7	5,227	50.8	57	10,291
2008	837	7.3	4,449	38.6	6,193	53.7	54	11,532
2009	864	7.4	4,535	38.9	6,198	53.1	76	11,673
2010	874	7.3	4,616	38.7	6,396	53.6	54	11,940
2011	865	6.9	4,667	37.4	6,407	51.4	54	12,470
2012	608	5.9	3,560	34.7	6,018	58.7	66	10,252
2013	894	6.3	5,148	36.0	8,170	57.2	71	14,283
2014	867	5.9	5,168	35.5	8,176	56.1	20	14,575
2015	919	5.7	5,475	34.1	9,645	60.1	19	16,058
2016	938	5.4	5,676	32.5	10,751	61.6	86	17,451

TABELLA 24

Statistika Skont id-Diżabilità

	Numri					%		Differenza 2015-2016
	2016	2015	2014	2013	2012	2016	2015	
Fiżika	14,805	11,946	10,722	10,463	7,492	84.84	74.39	10.44
Intellettwali	3,223	2,856	2,638	2,586	1,755	18.47	17.79	-0.68
Psikoloġika	1,992	1,743	1,466	1,417	1,060	11.41	10.85	0.56
Vista	1,673	1,404	1,291	1,274	919	9.59	8.74	0.84
Smigħ	1,511	1,335	1,221	1,199	834	8.66	8.31	0.34
Aktar minn waħda	3,712	3,029	2,663	2,606	1,904	21.27	18.86	2.41
Mhux speċifikat	888	735	737	757	737	5.09	4.58	0.51

Nota: It-totali huma akbar minħabba li numru ta' persuni għandhom aktar minn diżabilità waħda

TABELLA 25

Statistika Skont id-Diżabilità u l-Età kull ħames snin

	Fiżika	%	Prikoloġika	%	Intellettwali	%	Smigħ	%	Vista	%	Aktar minn waħda	%
0-4	71	0.48	39	1.96	60	1.86	6	0.40	9	0.54	53	1.43
5-9	124	0.84	142	7.13	200	6.21	20	1.32	17	1.02	145	3.91
10-14	118	0.80	110	5.52	218	6.76	34	2.25	24	1.43	143	3.85
15-19	175	1.18	117	5.87	234	7.26	47	3.11	46	2.75	146	3.93
20-24	229	1.55	108	5.42	274	8.50	51	3.38	35	2.09	155	4.18
25-29	251	1.70	100	5.02	233	7.23	41	2.71	35	2.09	141	3.80
30-34	312	2.11	91	4.57	203	6.30	55	3.64	55	3.29	140	3.77
35-39	341	2.30	95	4.77	207	6.42	61	4.04	43	2.57	126	3.39
40-44	374	2.53	95	4.77	167	5.18	55	3.64	63	3.77	118	3.18
45-49	487	3.29	90	4.52	135	4.19	42	2.78	57	3.41	116	3.13
50-54	618	4.17	94	4.72	132	4.10	62	4.10	66	3.95	134	3.61
55-59	902	6.09	162	8.13	165	5.12	80	5.29	122	7.29	213	5.74
60-64	1,097	7.41	131	6.58	130	4.03	89	5.89	107	6.40	201	5.41
65-69	1,563	10.56	145	7.28	139	4.31	119	7.88	123	7.35	251	6.76
70-74	1,753	11.84	105	5.27	106	3.29	111	7.35	149	8.91	244	6.57
75-79	1,739	11.75	98	4.92	124	3.85	120	7.94	146	8.73	277	7.46
80-84	1,844	12.46	96	4.82	158	4.90	154	10.19	184	11.00	347	9.35
>85	2,807	18.96	174	8.73	338	10.49	364	24.09	392	23.43	762	20.53
	14,805	100.00	1,992	100.00	3,223	100.00	1,511	100.00	1,673	100.00	3,712	100.00

Nota: It-totali huma akbar minħabba li numru ta' persuni għandhom aktar minn diżabilità waħda

TABELLA 26

Statistika Skont id-Diżabilità u l-Età (tfal, adulti u anzjani)

	Fiżika	%	Prikoloġika	%	Intellettwali	%	Smigħ	%	Vista	%	Aktar minn waħda	%
0-16	374	2.53	334	16.77	564	17.50	82	5.43	68	4.06	393	10.59
17-59	3,628	24.51	909	45.63	1,664	51.63	472	31.24	504	30.13	1,237	33.32
60+	10,803	72.97	749	37.60	995	30.87	957	63.34	1,101	65.81	2,082	56.09
	14,805	100.00	1,992	100.00	3,223	100.00	1,511	100.00	1,673	100.00	3,712	100.00

GRAFIKA 1

Statistika Skont l-Età

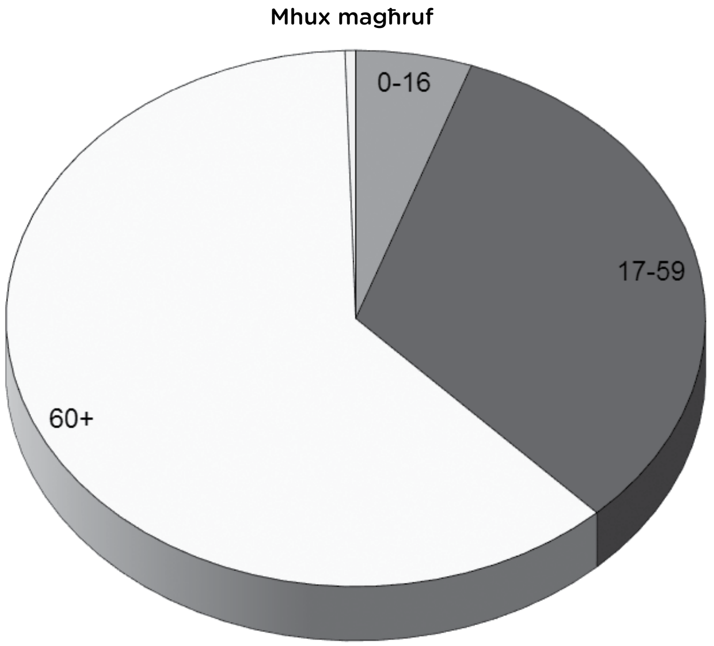

GRAFIKA 2

Statistika Skont l-Età matul is-snin

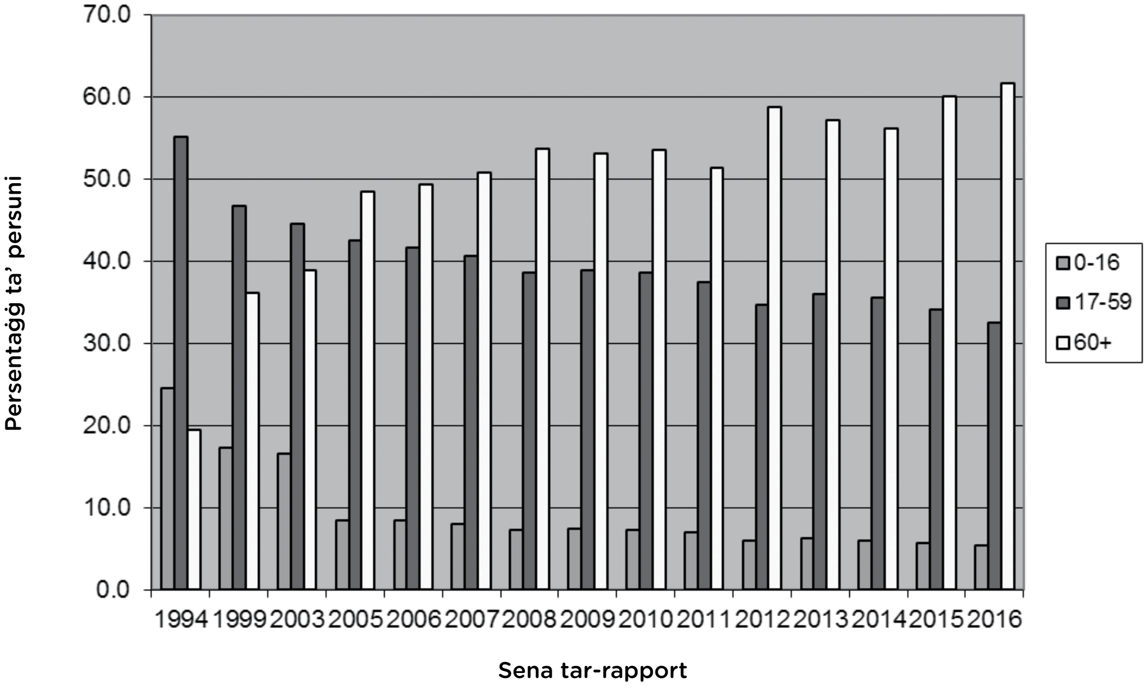

GRAFIKA 3

Statistika Skont l-Età matul is-snin

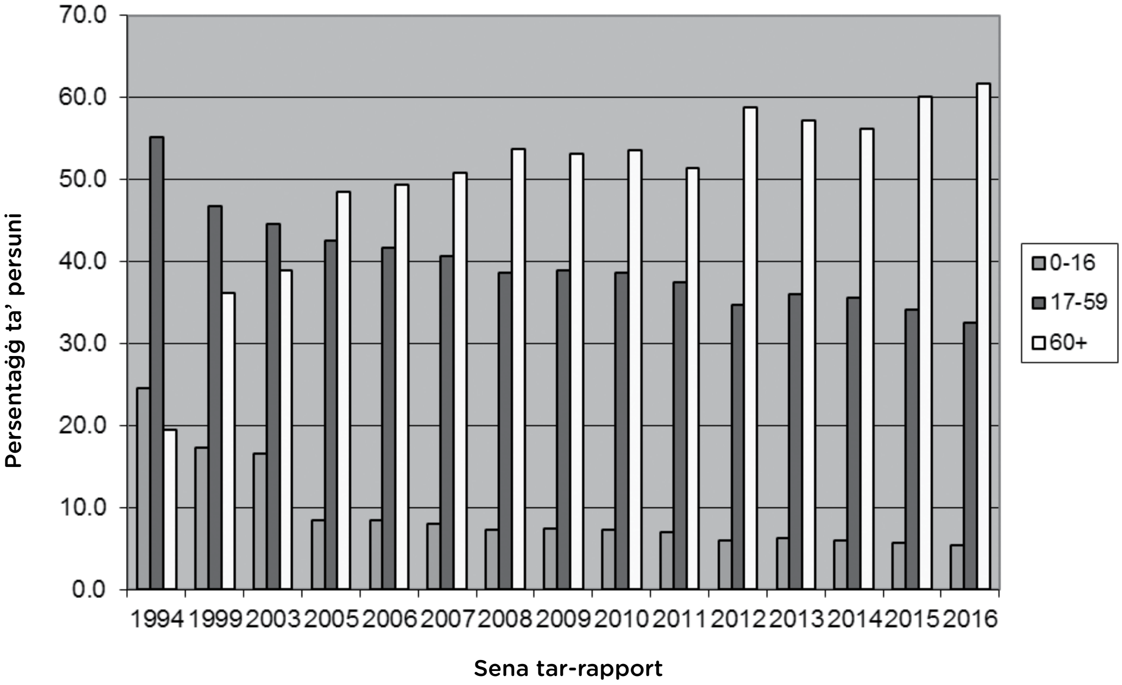

GRAFIKA 4

Statistika Skont id-Diżabilità

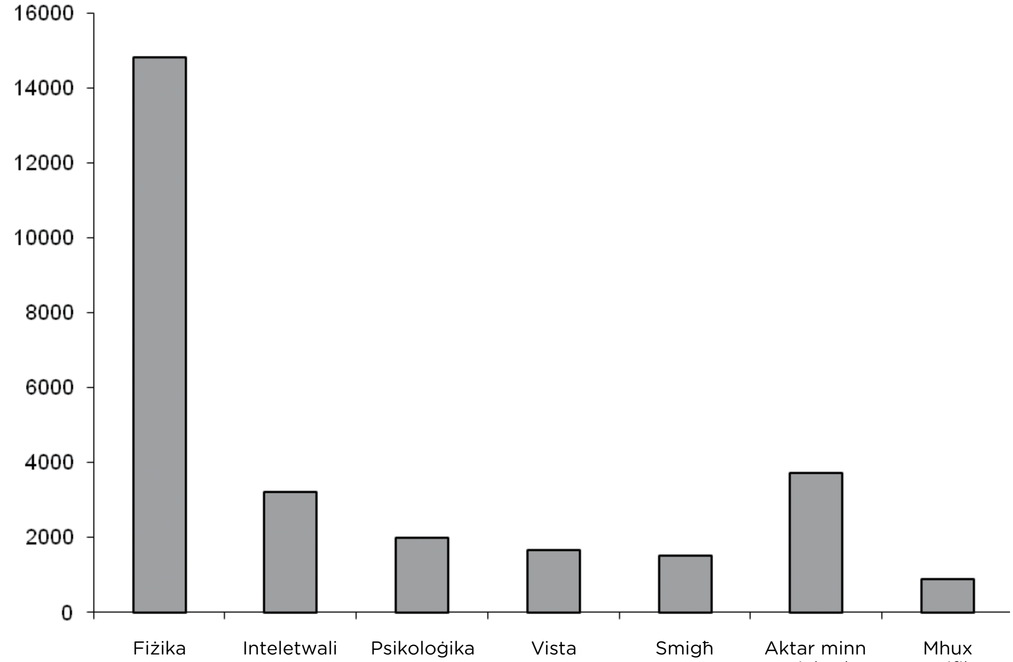

GRAFIKA 5

Statistika Skont l-Età u d-Diżabilità

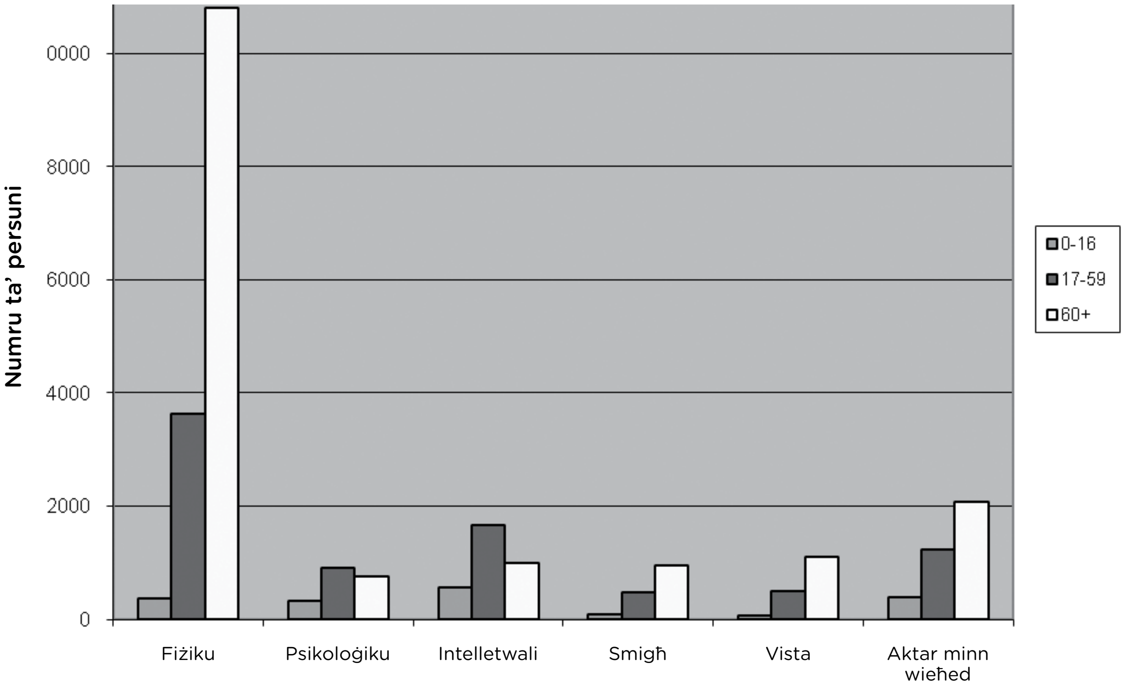

crpd.org.mt